

Utlåtande 2003:38 RVIII+I (Dnr 304-79/2003)

Handlingsprogram mot växthusgaser

Ansökan om statligt stöd för klimatinvesteringar (Klimp) inom Stockholms stad 2003-2006

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

Avseende Handlingsprogram mot växthusgaser:

1. Miljö- och hälsoskyddsnämndens förslag till handlingsprogram mot växthusgaser godkänns i enlighet med *bilaga 3*.
2. Målet att minska utsläppen till 4,0 ton koldioxid per kommuninvånare år 2005 och låta det ersätta stadens nuvarande mål ”20% minskning av koldioxidutsläppen mellan 1990 och 2005” antas.
3. Följande projekt tidigare läggs från ”Tänkbara framtida åtgärder” till ”Planerade åtgärder”: Kampanj för ökad anslutning till fjärrvärmenätet, Inventering av energianvändning, Inköp av miljöel för stadens egen förbrukning, Energirådgivning innefattande energibesiktning och åtgärdsförslag, Ökat antal infartsparkeringar, Avgifter på vägtrafiken, Ombyggnad av befintliga färjor samt Öka kollektivtrafikens marknadsandel.
4. Stadens nämnder ges i uppdrag att arbeta in stadens klimatmål i sin egen verksamhetsplanering och uppföljning.
5. Stockholms Stadshus AB anmodas att uppdra till stadens bolagsstyrelser att arbeta in stadens klimatmål i sin egen verksamhetsplanering och uppföljning.
6. Handlingsprogram mot växthusgaser samt beslut översänds till International Council for Local Environmental Initiatives (ICLEI) för att visa att Stockholm fullföljer sina åtaganden i kampanjen ”Städer för klimatskydd”.

7. Handlingsprogram mot växthusgaser översänds till Miljödepartementet, Vägverket, Naturvårdsverket, Boverket, Energimyndigheten, Länsstyrelsen samt Kommunförbundet Stockholms län för kännedom.
8. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ges i uppdrag att sprida kunskap om Handlingsprogram mot växthusgaser samt vikten av att minska växthusgasutsläppen i Stockholm.
9. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ges i uppdrag att år 2006 följa upp Handlingsprogram mot växthusgaser och att till 2007 revidera Handlingsprogram mot växthusgaser samt föreslå nya mål för Stockholm.

Avseende ansökan om stöd för klimatinvesteringar (Klimp):

10. Näringslivsnämndens och miljö- och hälsoskyddsnämndens förslag till Klimp-ansökan godkänns i enlighet med *bilaga 2*.
11. Näringslivsnämnden ges i uppdrag att för stadens räkning hos rådet för investeringsstöd vid Naturvårdsverket ansöka om Klimp.
12. Under förutsättning att rådet för investeringsstöd vid Naturvårdsverket medger investeringsstöd enligt stadens ansökan får näringslivsnämnden återkomma i tertiärrapport 2 år 2003 med begäran hos kommunstyrelsen om medel för genomförandet av klimatinvesteringsprogrammet. Medelsbehov för kommande år beaktas i samband med upprättande av budget för respektive år.
13. Näringslivsnämnden får i uppdrag att administrera Klimatinvesteringsprogrammet samt fördela avsatta medel till respektive projektägare/förvaltning.

Föredragande borgarråden Viviann Gunnarsson och Annika Billström anför följande.

Bakgrund

I detta reviderade handlingsprogram mot växthusgaser (Handlingsprogram 2002) visas pågående projekt samt vad som kan göras i Stockholm för att minska utsläppen av växthusgaser. För att underlätta genomförandet av åtgärderna söker Stockholm statsbidrag från klimatinvesteringsstödet (Klimp) för åtgärder som är strategiskt viktiga för att nå målen, men som ej går att genomföra utan stödfinansiering.

Grundtanken i Handlingsprogram 2002 och bifogad Klimp-ansökan är att, genom övergripande informationsinsatser och lokala folkbildningsprojekt i kombination med olika former av stimulans till beställare, påskynda investeringar som ger minskade utsläpp av växthusgaser. Insatserna, som är inriktade på de två kärnfrågorna energi och trafik/kommunikation, vänder sig till alla från det lokala småföretaget till en bred allmänhet.

Enligt kontakt med Naturvårdsverket kan kompletteringar och justeringar av ansökan komma att behövas vartefter verkets riktlinjer för klimatinvesteringsbidrag fastställs. Näringslivsnämndens uppdrag är därför fortsatt att samråda med Länsstyrelsen och eventuella andra samrådsparter vad gäller Klimp-ansökan samt vid behov komplettera ansökan enligt samrådspart och/eller anslagsgivande myndighet.

Enligt näringslivskontorets beräkningar beräknas kostnaden för Handlingsprogram mot växthusgaser samt ansökan om klimatinvesteringsstöd (Klimp) uppgå till 23 mnkr för åren 2004-2006, fördelade på 8,3 mnkr år 2004, 7,9 mnkr år 2005 och 6,8 mnkr år 2006.

Remisser

Ärendet har initierats av näringslivsnämnden som tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutat anta Handlingsprogram mot växthusgaser samt inlämna Klimp-ansökan. Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret har ingen erinran mot att kommunfullmäktige fastställer förslaget till handlingsprogram mot växthusgaser på det sätt som näringslivsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden föreslår. Stadsledningskontoret avstyrker nämndernas yrkande om att miljö- och hälsoskyddsnämnden skall tilldelas ytterligare medel för informationsinsatser. Nämnden får återkomma i tertiärrapport 1 med begäran om extra medel för information om det av kommunfullmäktige antagna miljöprogrammet. Om extra medel därvid beviljas bör nämnden kunna samordna informationen om miljöprogrammet och handlingsprogrammet mot växthusgaser.

Stadsledningskontoret föreslår vidare att kommunfullmäktige godkänner den föreslagna ansökan om stöd till klimatinvesteringsprogram (Klimp) och yrkandet om att ge näringslivsnämnden mandat att justera ansökan om så skulle erfordras efter samråd med Länsstyrelsen eller den anslagsgivande myndigheten.

Samråd mellan näringslivskontoret och Länsstyrelsen pågår.

Mina synpunkter

Människan har under många år genom användning av fossila bränslen till bl.a. transporter, elproduktion och uppvärmning ökat utsläppen av växthusgaser i atmosfären. Ökade utsläpp av dessa gaser skapar ökad växthuseffekt, vilket kommer att påverka jordens klimat under lång tid framöver. Det mänskliga agerandet har stor betydelse för hur kraftig klimatpåverkan kommer att bli. Ingen enskild kommun kan ensam minska klimatpåverkan, men tillsammans kan utvecklingen påverkas.

Stockholm bör, med de gynnsamma förutsättningar som en storstad erbjuder, ha en hög ambitionsnivå vad gäller minskade utsläpp av växthusgaser. Staden har med sin höga andel fjärrvärme goda förutsättningar att kunna byta till biobränslen för uppvärmning och elproduktion. Stadens täthet och redan goda kollektivtrafiksystem skapar förutsättningar för resurssnåla transporter bland annat genom ökad andel kollektivtrafik men även genom ett ökat cyklande.

Stockholms klimatarbete började med att Stockholm år 1996 anslöt sig till ICLEI:s kampanj ”Städer för klimatskydd” och därmed åtog sig att uppskatta växthusgasutsläppens storlek, anta mål om utsläppsreduktion, ta fram en handlingsplan, genomföra åtgärder, följa upp samt revidera handlingsplan vid behov. Kommunfullmäktige antog år 1998 Stockholms Handlingsprogram mot växthusgaser (Handlingsprogram 1998) samt fastställde målet 20 % minskning av koldioxid mellan 1990 och 2005. Samtidigt beslutades att ge miljö- och hälsoskyddsnämnden i uppdrag att år 2002 följa upp och revidera Handlingsprogram 1998.

Stadens klimatarbete har fått stor uppmärksamhet både nationellt och internationellt. Det är viktigt att staden har en fortsatt hög ambitionsnivå för att minska klimatpåverkan och att insatserna för att uppnå målet nu intensifieras.

Vi anser därför att handlingsprogrammets mål om minskning av koldioxidutsläppen bör sättas till 4,0 ton koldioxid (ekvivalenter) per kommuninvånare år 2005. Att utsläppsmålet nu räknas per person är en anpassning till nationella och internationella normer. Genom att formulera den nya målet till ett per capita-mål får man fram ett mål som tar hänsyn till dynamiken i Stockholms befolkningens mängd, vilket gör att in- och utflyttning inte påverkar stadens ambitionsnivå i arbetet med att minska utsläppen av växthusgaser. reviderade handlingsprogrammet mot växthusgaser (Handlingsprogram 2002) visas pågående projekt samt vad som kan göras i Stockholm för att minska utsläppen av växthusgaser. För att underlätta genomförandet av åtgärderna söker Stockholm statsbidrag från klimatinvesteringsstödet (Klimp) för sådana åtgärder som är strategiskt viktiga

sådana åtgärder som är strategiskt viktiga för att nå målen, men som ej går att genomföra utan stödfinansiering. Några projekt som redovisas i Handlingsprogrammet mot växthusgaser under "tänkbara framtida åtgärder" tidigareläggs. Genom att tidigarelägga några projekt i handlingsprogrammet samt genomföra projekten som staden söker bidrag för i Klimp-ansökan, är det möjligt att nå det uppsatta målet. Med den här minskningstakten bidrar Stockholm som tidigare till att uppnå det svenska utsläppsmålet, EU:s utsläppsmål och det av FN fastställda globala utsläppsmålet.

I arbetet med att minska stadens klimatpåverkan är det viktigt att satsningar görs på ett flertal förnyelsebara energikällor. Stimulering av användning av sol- och vindenergi bör finnas med i handlingsprogrammet mot växthusgaser.

Eftersom det till stor del är människans användning av fossila bränslen inom industrin, för transporter, i elproduktion och i hemmen som ändrar klimatet, anser vi att de projekt i Klimp-ansökan som rör energi, trafik och kommunikation ska prioriteras.

Näringslivskontorets beräkningar visar att stadens kostnad för Handlingsprogram mot växthusgaser samt ansökan om klimatinvesteringsstöd (Klimp) uppgår till 23 mnkr för åren 2004-2006. Vi förutsätter att dessa medel finns tillgängliga för åren 2004, 2005 respektive 2006.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådens förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Kristina Axén Olin* och *Sten Nordin* (båda m) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta följande

1. Beslutar i enlighet med näringslivskontorets och miljöförvaltningens gemensamma tjänstutlåtande.
2. Därutöver anför följande.

Klimatet är i likhet med vädret något som det är svårt att påverka som enskild människa eller ensam kommun. Vi kan prata om det men det är svårt att göra något åt. Dessutom är klimatfrågan fortfarande en mycket omstridd fråga bland klimatexperterna. Ingen vet ännu med säkerhet om människan verkligen håller på och skapar ett långsiktigt varmare klimat. Än mer tveksamt är om de stora resurser som avsätts för klimatrelaterat arbete verkligen är motiverat med hänsyn till vad som rimligtvis kan uppnås. Även om Stockholm och Sverige ensamma avsätter stora resurser för att minska "klimatpåverkan" är heller ingen garanti för en bättre miljö, dels på grund av den alltför jämnt delade vetenskapen, dels på grund av att andra städer och länder inte vidtar samma åtgärder.

Inte desto mindre anser vi att staden bör arbeta för att minska utsläppen av växthusgaser där det är ekonomiskt motiverat. Från stadens utgångspunkter anser vi därför att det kan vara motiverat att göra en Klimp-ansökan i enlighet med förvaltningarnas förslag.

Av de åtgärder som majoriteten nu vill tidigare lägga ingår även införandet av biltullar i Stockholm. För oss är det givetvis otänkbart att straffbeskatta Stockholms bilister för att använda vägar som de redan har betalat flera gånger om via olika bilrelaterade skatter. Men bortsett från att detta är ett projekt som förkastligt ur såväl miljömässiga som fiskala anledningar, så är det även rent demokratiskt förkastligt att fatta detta beslut just nu. Genom namninsamlingar och motioner till fullmäktige har vi begärt att en folkomröstning ska hållas innan fullmäktige fattar några som helst beslut i frågan om trängselavgifter. Vi anser därför att fullmäktige först måste behandla frågan om folkomröstning innan man kan fatta beslut om att i handlingsprogrammet tidigare lägga genomförandet av projektet med biltullar.

Kommunstyrelsen delar borgarrädsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

Avseende Handlingsprogram mot växthusgaser:

1. Miljö- och hälsoskyddsnämndens förslag till handlingsprogram mot växthusgaser godkänns i enlighet med bilaga 3.
2. Målet att minska utsläppen till 4,0 ton koldioxid per kommuninvånare år 2005 och låta det ersätta stadens nuvarande mål ”20 % minskning av koldioxidutsläppen mellan 1990 och 2005” antas.
3. Följande projekt tidigare läggs från ”Tänkbara framtida åtgärder” till ”Planerade åtgärder”: Kampanj för ökad anslutning till fjärrvärmenätet, Inventering av energianvändning, Inköp av miljöel för stadens egen förbrukning, Energirådgivning innefattande energibesiktning och åtgärdsförslag, Ökat antal infartsparkeringar, Avgifter på vägtrafiken, Ombyggnad av befintliga färjor samt Öka kollektivtrafikens marknads-
4. ~~Stadens~~ nämnder ges i uppdrag att arbeta in stadens klimatmål i sin egen verksamhetsplanering och uppföljning.
5. Stockholms Stadshus AB anmodas att uppdra till stadens bolagsstyrelser att arbeta in stadens klimatmål i sin egen verksamhetsplanering och uppföljning.
6. Handlingsprogram mot växthusgaser samt beslut översänds till International Council for Local Environmental Initiatives (ICLEI) för att visa att Stockholm fullföljer sina åtaganden i kampanjen ”Städer för klimatskydd”.

7. Handlingsprogram mot växthusgaser översänds till Miljödepartementet, Vägverket, Naturvårdsverket, Boverket, Energimyndigheten, Länsstyrelsen samt Kommunförbundet Stockholms län för kännedom.
8. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ges i uppdrag att sprida kunskap om Handlingsprogram mot växthusgaser samt vikten av att minska växthusgasutsläppen i Stockholm.
9. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ges i uppdrag att år 2006 följa upp Handlingsprogram mot växthusgaser och att till 2007 revidera Handlingsprogram mot växthusgaser samt föreslå nya mål för Stockholm.

Avseende ansökan om stöd för klimatinvesteringar (Klimp):

10. Näringslivsnämndens och miljö- och hälsoskyddsnämndens förslag till Klimp-ansökan godkänns i enlighet med bilaga 2.
11. Näringslivsnämnden ges i uppdrag att för stadens räkning hos rådet för investeringsstöd vid Naturvårdsverket ansöka om Klimp.
12. Under förutsättning att rådet för investeringsstöd vid Naturvårdsverket medger investeringsstöd enligt stadens ansökan får näringslivsnämnden återkomma i tertiärrapport 2 år 2003 med begäran hos kommunstyrelsen om medel för genomförandet av klimatinvesteringsprogrammet. Medelsbehov för kommande år beaktas i samband med upprättande av budget för respektive år.
13. Näringslivsnämnden får i uppdrag att administrera Klimatinvesteringsprogrammet samt fördela avsatta medel till respektive projektägare/förvaltning.

Stockholm den 9 april 2003

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNIKA BILLSTRÖM

Viviann Gunnarsson Annika Billström

Anette Otteborn

Reservation anfördes av *Kristina Axén Olin, Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (alla m) och *Lotta Edholm* och *Ann-Katrin Åslund* (båda fp) med hänvisning till reservationen av (m) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Ewa Samuelsson* (kd) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. i huvudsak godkänna miljö- och hälsoskyddsnämnden och näringslivsnämndens gemensamma tjänsteutlåtande
2. följande projekt tidigareläggs från "Tänkbara framtida åtgärder" till "Planerade åtgärder": Kampanj för ökad anslutning till fjärrvärmenätet, Inventering av energianvändning, Inköp av miljöel för stadens egen förbrukning, Energirådgivning innefattande energibesiktning och åtgärdsförslag, Ökat antal infartsparkeringar, Ombyggnad av befintliga färjor samt Öka kollektivtrafikens marknadsandel
3. därutöver anför följande.

Stockholm har under en lång tid på olika sätt arbetat för att minska klimatpåverkan. Den tidigare ambitionsnivån är viktig att bibehålla för att minska växthuseffekten och dess negativa påverkan på jordens klimat. I programmet mot växthusgaser finns en rad olika förslag på hur staden ska arbeta vidare för att nå de uppsatta målen att minska utsläppen av växthusgaser.

Stockholms stad klarade målet att utsläppen av växthusgaser inte skulle öka mellan åren 1990 och 2000. Utsläppen minskade med fyra procent under den nämnda tioårsperioden, trots att stadens befolkning har ökat med drygt elva procent under perioden. Möjligheten att utnyttja de gemensamma system som staden erbjuder, fjärrvärme, kollektivtrafik etc., gör att utsläppen per individ kan hållas på en relativt sett låg nivå. Då invånarna i Stockholm i genomsnitt orsakar mindre växthusgasutsläpp än medelsvensken, leder även en ökad inflyttning till Stockholm till minskade utsläpp av växthusgaser i Sverige totalt sett.

Ett mål som bygger på totalt utsläppt mängd växthusgaser inom staden kan dock ge en felaktig bild av situationen vid en förväntad fortsatt befolkningsökning. Genom att formulera det nya målet som ett per capita mål, erhålls ett mål som tar hänsyn till dynamiken i Stockholms befolkningsmängd, vilket gör att in- och utflyttning ej påverkar stadens ambitionsnivå i arbetet med att minska utsläppen av växthusgaser. Ett mål som relaterar till den enskilde invånarens utsläpp ligger även i linje med det långsiktiga nationella och internationella målet att minska utsläppen av växthusgaser till 1,5 ton koldioxid (ekvivalenter) per person och år.

Grundtanken i Handlingsprogram 2002 och bifogad Klimp-ansökan är att, genom övergripande informationsinsatser och lokala folkbildningsprojekt i kombination med olika former av stimulans till beställare, påskynda investeringar som ger minskade utsläpp av växthusgaser. Insatserna, som är inriktade på de två kärnfrågorna energi och trafik/kommunikation, vänder sig till alla från det lokala småföretaget till en bred allmänhet.

När det gäller avgifter på vägtrafiken så vill vi inte, som stadens majoritet, i dagsläget tidigareläggas detta till "planerade åtgärder". Som det ser ut idag så riskerar den socialistiska majoritetens hantering av trängselavgifter att för lång tid framöver

socialistiska majoritetens hantering av trängselavgifter att för lång tid framöver döda möjligheterna att nyttja ekonomiska styrmedel för att påverka trafiken och trängselproblematiken . Om de införs som ett resultat av löftesbrott och utan folklig acceptans kommer även människor och grupper som i princip skulle vara för idén, att ta ställning emot. Därför anser vi att en folkomröstning bör genomföras före ett försök med trängselavgifter görs.

För att en trängselavgifter ska vara möjliga krävs det först omfattande investeringar i kollektivtrafiken. Kristdemokraterna vill också gärna se att Norra Länken-bygget snabbt kommer igång, att fler snabbspårvägar och stombusslinjer byggs liksom att pendeltågstunneln genom City byggs. Men en god del av dessa investeringar, eller åtminstone planeringen för dem, måste till innan trängselavgifter kan tas i bruk. De bör vara en del i ett helt paket av åtgärder för att komma till rätta med trafikproblemen. SL bekräftade häromdagen att de behöver ca 1,5 år för att kunna ta emot en ökning av kollektivtrafikresenärerna som trängselavgifterna förväntas ge upphov till.

ÄRENDET

I detta reviderade handlingsprogram mot växthusgaser (Handlingsprogram 2002) visas pågående projekt samt vad som kan göras i Stockholm för att minska utsläppen av växthusgaser. För att underlätta genomförandet av åtgärderna söker Stockholm statsbidrag från klimatinvesteringsstödet (Klimp) för åtgärder som är strategiskt viktiga för att nå målen, men som ej går att genomföra utan stödfinansiering.

Grundtanken i Handlingsprogram 2002 och bifogad Klimp-ansökan är att, genom övergripande informationsinsatser och lokala folkbildningsprojekt i kombination med olika former av stimulans till beställare, påskynda investeringar som ger minskade utsläpp av växthusgaser. Insatserna, som är inriktade på de två kärnfrågorna energi och trafik/kommunikation, vänder sig till alla från det lokala småföretaget till en bred allmänhet.

Näringslivsnämnden beslutade den 3 december 2002 att

1. i huvudsak återropa förvaltningens förslag
2. anta målet att minska utsläppen till 4,0 ton koldioxid (ekvivalenter) per kommuninvånare år 2005
3. tidigare lägga följande projekt från "Tänkbara framtida åtgärder" till "Planerade åtgärder": Kampanj för ökad anslutning till fjärrvärmenätet, Inventering av energianvändning, Inköp av miljöel för stadens egen förbrukning, Skärpta energikrav vid markanvisning för nya bostäder och lokaler, Energirådgivning innefattande energibesiktning och åtgärdsförslag, Ökat antal infartsparkeringar, Avgifter på vägtrafiken, Ombyggnad av befintliga färjor samt Öka kollektivtrafikens marknadsandel.
4. därutöver anföra följande

Stockholm bör vara vägledande i arbetet med att minska klimatpåverkande utsläpp. Vi anser därför att målet om minskning av koldioxidutsläppen, om de ska räknas per invånare, bör skärpas till 4,0 ton koldioxid (ekvivalenter) per kommuninvånare år 2005. Det är viktigt att staden har en fortsatt hög ambitionsnivå för att minska klimatpåverkan och att insatserna för att uppnå målet nu intensifieras. Detta görs bl.a. genom att tidigare lägga ett flertal av de projekt i Klimp-ansökan som av förvaltningen planerats som tänkbara framtida åtgärder.

Även åtgärder för att stimulera användningen av sol- och vindenergi bör finnas med i handlingsprogrammet mot växthusgaser.

Av projekten i Klimp-ansökan ska projekt som rör energi, trafik och kommunikationer prioriteras.

Reservation anfördes av *Carl Cederschiöld* (m), *Lotta Edholm* (fp) och *Per-Ove Morberg* (kd), bilaga 1.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade den 10 december 2002 att

1. i huvudsak anta förvaltningarnas förslag
2. anta målet att minska utsläppen till 4,0 ton koldioxid per kommuninvånare år 2005
3. tidigare lägga följande projekt från "Tänkbara framtida åtgärder" till "Planerade åtgärder": Kampanj för ökad anslutning till fjärrvärmenätet, Inventering av energianvändning, Inköp av miljöel för stadens egen förbrukning, Skärpta energikrav vid markanvisning för nya bostäder och lokaler, Energirådgivning innefattande energibesiktning och åtgärdsförslag, Ökat antal infartsparkeringar, Avgifter på vägtrafiken, Ombyggnad av befintliga färjor samt Öka kollektivtrafikens marknadsandel.
4. därutöver anför följande.

Stockholm bör vara vägledande i arbetet med att minska klimatpåverkande utsläpp. Vi anser därför att målet om minskning av koldioxidutsläppen bör skärpas till 4,0 ton koldioxid (ekvivalenter) per kommuninvånare år 2005. Att utsläppsmålet nu räknas per person är en anpassning till nationella och internationella normer. Det är viktigt att staden har en fortsatt hög ambitionsnivå för att minska klimatpåverkan och att insatserna för att uppnå målet nu intensifieras. Detta görs bl.a. genom att tidigare lägga ett flertal av de projekt i Klimp-ansökan som av förvaltningen planerats som tänkbara framtida åtgärder. Med den här minskningstakten bidrar Stockholm till att uppnå det av FN fastställda globala utsläppsmålet.

Även åtgärder för att stimulera användningen av sol- och vindenergi bör finnas med i handlingsprogrammet mot växthusgaser.

Av projekten i Klimp-ansökan ska projekt som rör energi, trafik och kommunikationer prioriteras.

Reservation anfördes av *Ewa Samulesson* (kd) och *Peter Lundén-Welden* (m) samt *Sofia Arkelsten* (m), bilaga 1.

Näringslivskontorets och miljöförvaltningens gemensamma tjänsteutlåtande av den 4 november 2002 var av följande lydelse.

Föreslå Kommunfullmäktige att

vad avser Handlingsprogram mot växthusgaser:

1. fastställa förvaltningarnas förslag till reviderat handlingsprogram mot växthusgaser
2. anta målet att minska utsläppen till 4,2 ton koldioxid (ekvivalenter) per person år 2005 och låta det ersätta stadens mål "20 % minskning av koldioxidutsläppen mellan 1990 och 2005"
3. ge i uppdrag till stadens nämnder och bolag att arbeta in stadens klimatmål i sin egen verksamhetsplanering och uppföljning
4. översända handlingsprogram mot växthusgaser samt beslut till International Council for Local Enviromental Initiatives (ICLEI) för att visa att Stockholm fullföljer sina åtaganden i kampanjen "städer för klimatskydd"
5. översända handlingsprogram mot växthusgaser till Miljödepartementet, Vägverket, Naturvårdsverket, Boverket, Energimyndigheten, Länsstyrelsen samt Kommunförbundet Stockholms län för kännedom
6. ge i uppdrag åt Miljö- och hälsoskyddsnämnden att sprida kunskap om handlingsprogram mot växthusgaser samt vikten av att minska växthusgasutsläppen i Stockholm
7. uppdra åt Miljö- och hälsoskyddsnämnden att år 2006 följa upp handlingsprogram mot växthusgaser och att till 2007 revidera handlingsprogram mot växthusgaser samt föreslå nya mål för Stockholm
8. anvisa medel till Miljö- och hälsoskyddsnämnden för att sprida kunskap om växthusgaser, informera om handlingsprogram mot växthusgaser samt följa upp och revidera mål och handlingsprogram

vad avser Klimp:

9. godkänna förvaltningarnas förslag till Klimp-ansökan
10. uppdra åt näringslivsnämnden att samråda med länsstyrelsen och eventuella andra samrådsparter vad gäller Klimp-ansökan, samt vid behov komplettera ansökan enligt anvisningar från samrådspart och/eller anslagsgivande myndighet
11. reservera kommuncentrala medel om sammanlagt 23 025 000 kr under tre år (2003-2006) till respektive nämnd för genomförande av de projekt inom Klimp-ansökan som erhåller statligt stöd.

Sammanfattning

Ingen enskild kommun, nation eller organisation kan ensam vända utvecklingen beträffande klimatpåverkan, men tillsammans kan utvecklingen påverkas. Stockholm kan påverka utvecklingen främst genom att även fortsättningsvis vara ett gott exempel

påverka utvecklingen främst genom att även fortsättningsvis vara ett gott exempel på framgångsrikt klimatarbete.

I det reviderade handlingsprogrammet mot växthusgaser (Handlingsprogram 2002) visas pågående projekt samt vad som kan göras i Stockholm för att minska utsläppen av växthusgaser. För att underlätta genomförandet av åtgärderna söker Stockholm statsbidrag från klimatinvesteringsstödet (Klimp) för åtgärder som är strategiskt viktiga för att nå målen, men som ej går att genomföra utan stödfinansiering.

Stockholms stad klarade målet att utsläppen av växthusgaser inte skulle öka mellan åren 1990 och 2000. Utsläppen minskades med fyra procent under den nämnda tioårsperioden, trots att stadens befolkning har ökat med drygt elva procent under perioden. Möjligheten att utnyttja de gemensamma system som staden erbjuder, fjärrvärme, kollektivtrafik etc., gör att utsläppen per individ kan hållas på en relativt sett låg nivå. Då invånarna i Stockholm i genomsnitt orsakar mindre växthusgasutsläpp än medelsvensken, leder även en ökad inflyttning till Stockholm till minskade utsläpp av växthusgaser i Sverige totalt sett.

Ett mål som bygger på totalt utsläppt mängd växthusgaser inom staden kan dock ge en felaktig bild av situationen vid en förväntad fortsatt befolkningsökning. Genom att formulera det nya målet som ett per capita mål, erhålls ett mål som tar hänsyn till dynamiken i Stockholms befolkningens mängd, vilket gör att in- och utflyttning ej påverkar stadens ambitionsnivå i arbetet med att minska utsläppen av växthusgaser. Ett mål som relaterar till den enskilde invånarens utsläpp ligger även i linje med det långsiktiga nationella och internationella målet att minska utsläppen av växthusgaser till 1,5 ton koldioxid (ekvivalenter) per person och år.

Grundtanken i Handlingsprogram 2002 och bifogad Klimp-ansökan är att, genom övergripande informationsinsatser och lokala folkbildningsprojekt i kombination med olika former av stimulans till beställare, påskynda investeringar som ger minskade utsläpp av växthusgaser. Insatserna, som är inriktade på de två kärnfrågorna energi och trafik/kommunikation, vänder sig till alla från det lokala småföretaget till en bred allmänhet.

Utgående från Handlingsprogram 2002 föreslår förvaltningarna därför att Stockholm söker statligt Klimp-stöd till de åtgärder i Handlingsprogram 2002 som ryms inom projektperioden 2003-2006 och som är strategiskt viktiga för att uppnå målen i Handlingsprogram 2002, men ej bedöms kunna genomföras utan stöd. Förvaltningarna erinrar om att den sista sammanträdesdagen för behandling av Klimp-ansökan i praktiken är *sista sammanträdet i december månad 2002*. Detta för att säkerställa att Klimp-ansökan inkommer till Naturvårdsverket inom föreskriven tid.

Stockholms Handlingsprogram mot växthusgaser

Stockholms klimatarbete började med att Stockholm år 1996 anslöt sig till ICLEIs kampanj "städer för klimatskydd" och därmed åtog sig att uppskatta växthusgasutsläppens storlek, anta mål om utsläppsreduktion, ta fram en handlingsplan, genomföra åtgärder, följa upp samt revidera handlingsplan vid behov.

åtgärder, följa upp samt revidera handlingsplan vid behov. Stockholms klimatarbete har fått stor uppmärksamhet både nationellt och internationellt.

Kommunfullmäktige antog år 1998 Stockholms Handlingsprogram mot växthusgaser (Handlingsprogram 1998) samt fastställde målet 20 % minskning av koldioxid mellan 1990 och 2005. Samtidigt beslutades att ge Miljö- och hälsoskyddsnämnden i uppdrag att år 2002 följa upp och revidera Handlingsprogram 1998.

Stockholms betydelse

Ingen enskild kommun, nation eller organisation kan ensam vända utvecklingen beträffande klimatpåverkan, men tillsammans kan utvecklingen påverkas. Stockholm kan påverka utvecklingen främst genom att även fortsättningsvis vara ett gott exempel på framgångsrikt klimatarbete.

Stockholm bör, med de gynnsamma förutsättningar som en storstad erbjuder, ha en förhållandevis hög ambitionsnivå vad gäller minskade utsläpp av växthusgaser. Staden har med sin höga andel fjärrvärme goda förutsättningar att kunna byta till biobränslen för uppvärmning och elproduktion. Stadens täthet och redan goda kollektivtrafiksystem skapar förutsättningar för resurssnåla transporter bland annat genom ökad andel kollektivtrafik men även genom ett ökat cyklande.

Handlingsprogram 2002

I det reviderade handlingsprogrammet mot växthusgaser (Handlingsprogram 2002) visas pågående projekt samt vad som kan göras i Stockholm för att minska utsläppen av växthusgaser. För att underlätta genomförandet av åtgärderna söker Stockholm statsbidrag från klimatinvesteringsstödet (Klimp) för åtgärder som är strategiskt viktiga för att nå målen, men som ej går att genomföra utan stödfinansiering.

I följande tabell sammanställs åtgärderna i Handlingsprogram 1998 samt beräknad reduktion av koldioxid (ekvivalenter) med utfallet år 2000 och beräknad reduktion enligt Handlingsprogram 2002.

Åtgärdsområden	Handlingsprogram 1998 Föreslagen reduktion		Genomförda utsläppsminskningar till år 2000 enligt utvärdering	Handlingsprogram 2002 Föreslagen Reduktion	Handlingsprogram 2002 Föreslagen reduktion
	2005	2050	2000	2005	2050
	Tusen ton koldioxid (ekvivalenter) per år				
Åtgärder hos energianvändare	-200	-400	-265 fjärrvärme anslutning -11 fjärrkyla -0,8 Birkas energirådgivning	-14,0 fjärrkyla -13,6 energieffektiviseringar -8,7 energirådgivning m.m.	14,0 fjärrkyla -13,6 energieffektiviseringar -8,7 energirådgivning m.m.
Ökad biobränsle användning i fjärrvärme anläggningar	-400	-500	-100 ändrad bränslemix	-100,0 ändrad bränslemix	-100,0 ändrad bränslemix -360,0 biobränsle Värtaverket
Minskade utsläpp från användning av stadsgas	-10	-50			
Åtgärder inom avfallssektorn	-10 - 50			-135,0 förbättringar Hödalenverket, etapp I	-270,0 förbättringar Hödalenverket, etapp II

Transport och stadsplanering	-25	-130		-9,8 kretslopps-stadsdelarna	-17,0 kretslopps-stadsdelarna
Ändrat resebeteende	-130	-180	-0,1 cykelbanor -36 Satsningar på kollektivtrafiken	-3,0 mobilitets-kontor -1,0 cykelbanor m.m. -0,9 ändrat beteende	-3,0 mobilitets-kontor -2,0 cykelbanor -0,9 ändrat beteende
Transportinformatik och andra tekniska åtgärder	-120	-170	-0,4 trafiksignaler -1,4 effektiviseringar i kollektivtrafiken -26,5 effektivare bilar	-3,7 väginformationscentraler -3,3 effektiviseringar i kollektivtrafiken	-3,7 väginformationscentraler -2,7 effektiviseringar i kollektiv-
Bränsle åtgärder – fordon	-65	-120	-31,0 etanol inblandning -0,7 miljöbilar -23 etanolbussar -5 miljöel för kollektivtrafik	-8,5 biogasprod. Henriksdal -5,2 Etanol/RME inblandning -3,7 miljöbilar och tankstationer -0,9 biogasdrivna färjor och fordon	-8,5 biogasprod. Henriksdal -3,0 Etanol/-RME inblandning -482,1 miljöbilar -0,8 biogasdrivna färjor och fordon -0,1 bränsleceller i fordon
Energieffektivisering i den egna kommunala verksamheten	-20 - 40		0		
Summa	-980	-1550	-500	-311,1	-1 322,5

Åtgärdsprojekten i Handlingsprogram 2002 berör ofta flera åtgärdsområden. I föregående tabell är de inplacerade under ett av de åtgärdsområden som ingår i projektet.

I Handlingsprogram 2002 delas åtgärderna in i tre kategorier; pågående samt genomförda, planerade och tänkbara framtida åtgärder. De *pågående samt genomförda åtgärderna* har bidragit till den minskning som ledde till måluppfyllelse 2000 och är resultatet av olika aktörers ambitiösa arbete med att minska utsläppen av växthusgaser i Stockholm. De *planerade åtgärderna* är väl förankrade hos olika aktörer och bedöms ge utsläppsminskningar till 2005. *Tänkbara framtida åtgärder* är åtgärder som bör gå att genomföra i Stockholm och som kan leda till omfattande minskningar av växthusgaser, de flesta dock på lite längre sikt.

I Handlingsprogram 2002 är målen, i större utsträckning än de nationella målen, anpassade till behovet av en snabb minskningstakt av växthusgasutsläppen. Handlingsprogram 2002 visar i vilken omfattning det krävs åtgärder för att nå Stockholms klimatmål. Om de föreslagna åtgärderna i Handlingsprogram 2002 genomförs bidrar detta i många fall till en positiv utveckling också med avseende på andra miljöfrågor, men även beträffande den sociala och ekonomiska utvecklingen.

Sammanställning av de föreslagna åtgärdernas koldioxidreduktion.

	År 2005	År 2050
Pågående samt genomförda åtgärder	139 240 ton	655 775 ton
Planerade åtgärder	171 830 ton	666 735 ton
Tänkbara framtida åtgärder	173 542 ton	949 000 ton

Överlappningseffekter mellan projekten kan förekomma i begränsad omfattning inom alla tre kategorierna men framför allt inom *Tänkbara framtida åtgärder* så att den faktiska reduktionen sannolikt blir något lägre än beräknat.

Mål

Stockholms stad klarade målet att utsläppen av växthusgaser inte skulle öka mellan åren 1990 och 2000. Istället minskades utsläppen med 4 procent under den nämnda tioårsperioden, trots att stadens befolkning har ökat med drygt 11 procent under perioden. Detta innebär att koldioxidutsläppen per invånare under perioden reducerades med cirka 15 procent. Möjligheten att utnyttja de gemensamma system som staden erbjuder, fjärrvärme, kollektivtrafik etc., gör att utsläppen per individ kan hållas på en relativt sett låg nivå. Då invånarna i Stockholm i genomsnitt orsakar mindre växthusgasutsläpp än medelsvensken, leder även en ökad inflyttning till Stockholm till minskade utsläpp av växthusgaser i Sverige totalt sett.

Ett mål som bygger på totalt utsläppt mängd växthusgaser inom staden kan dock ge felaktig bild av situationen vid en förväntad fortsatt befolkningsökning. Genom att formulera det nya målet som ett per capita mål, erhålls ett mål som tar hänsyn till dynamiken i Stockholms befolkningsmängd, vilket gör att in- och utflyttning ej påverkar stadens ambitionsnivå i arbetet med att minska utsläppen av växthusgaser. Ett mål som relaterar till den enskilde invånarens utsläpp ligger även i linje med det långsiktiga nationella och internationella målet att minska utsläppen av växthusgaser

nationella och internationella målet att minska utsläppen av växthusgaser till 1,5 ton koldioxid (ekvivalenter) per person och år.

Förslaget till reviderat mål är att:

minska utsläppen till 4,2 ton koldioxid (ekvivalenter) per person år 2005.

Målet tar hänsyn till befolkningsökningen och den därmed förbundna ökade användningen av energi, både för transporter och uppvärmning av bostäder och lokaler. Den erforderliga reduktionen för att nå målet, uppgår till cirka 235 000 ton per år, med en beräknad befolkningsökning på fem procent mellan år 2000 och 2005. Det motsvarar en minskning av utsläppen med 20 procent per kommuninvånare.

Sammantaget beräknas de planerade och de pågående samt genomförda åtgärderna i Handlingsprogram 2002 ge en reduktion om 311 000 ton växthusgaser per år. Den marginal mellan mål och beräknad reduktion enligt Handlingsprogram 2002 bedöms försvinna på grund av överlappningseffekter mellan åtgärderna i Handlingsprogram 2002.

Beräknat utfall 2005 utan åtgärder	3 534 000 ton
Erforderlig reduktion för att uppnå målet 2005	235 000 ton
Målnivå 2005	3 299 000 ton
Beräknad reduktion med pågående samt genomförda och planerade åtgärder	311 000 ton
Uppskattad befolkningens mängd 2005	777 000 personer
Beräknad mängd utsläpp per person 1990	5,26 ton per person
Beräknad mängd utsläpp per person 2005 <i>utan</i> åtgärder	4,54 ton per person
Beräknad mängd utsläpp per person 2005 <i>med</i> åtgärder	4,14 ton per person
Målet 20 % minskning per person mellan 1990 och 2005	4,21 ton per person

I Stockholms miljöprogram Miljö 2000 anges målet 60-80 procents reduktion av koldioxidutsläppen på lång sikt (till år 2050). I det föreslagna "Stockholms Miljöprogram 2002-2006" som ännu ej beslutats av Kommunfullmäktige finns nya mål. Dessa har tydlig koppling till utsläpp av växthusgaser. Det gäller mål inom områdena Miljöeffektiva transporter samt Hållbar energianvändning.

Det svenska nationella miljömålet "Begränsad klimatpåverkan" innebär att halten växthusgaser ska stabiliseras på en nivå lägre än 550 ppm i atmosfären och att Sverige internationellt ska verka för att det globala arbetet inriktas mot detta mål. År 2050 bör utsläppen för Sverige sammantaget vara lägre än 1,5 ton koldioxid (ekvivalenter) per år och invånare, för att därefter minska ytterligare.

Förväntade utsläpp om inga åtgärder vidtas

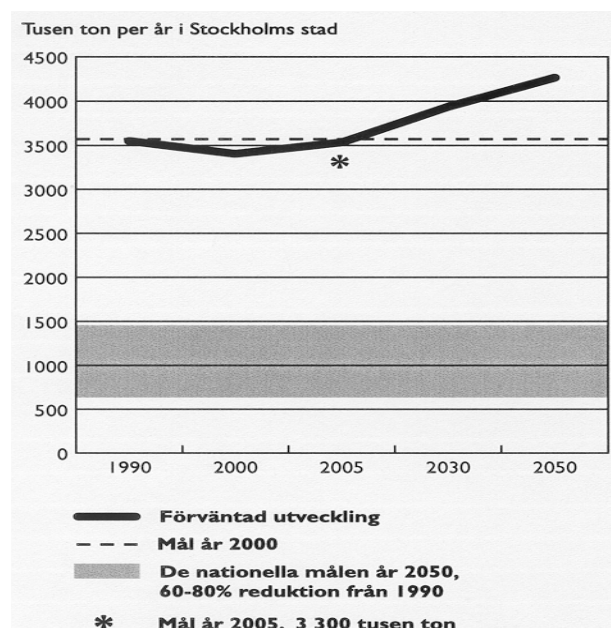
En uppskattning av hur stora utsläppen av växthusgaser blir om handlingsprogrammet inte genomförs redovisas nedan. Här antas att genomsnittsförbrukningen av energi per uppvärmd lokalyta respektive per stockholmare är densamma åren 2005, 2030 och 2050 som år 2000. Energiförbrukningen ökar då i stort sett enbart i proportion till befolkningsökningen, vilken antas vara fem procent till 2005. Motsvarande resonemang förs för utvecklingen av vägtrafik i Stockholms stad. Utifrån dessa antaganden beräknas de totala växthusgasutsläppen bli enligt nedanstående tabell:

	1990	2000	2005	2030	2050
Uppvärmning	1 640 000	1 551 000	1 613 000	1 737 000	1 861 000
Transporter	1 190 000	1 060 000	1 098 000	1 258 000	1 374 000
Driftel	515 000	509 000	527 000	604 000	660 000
Industri mm	120 000	130 000	135 000	154 000	168 000
Övrigt	85 000	155 000	161 000	184 000	201 000
Summa	3 550 000	3 405 000	3 534 000	3 937 000	4 264 000
Summa/person	5,3	4,5	4,5	4,4	4,4

Utsläpp av koldioxid (ekvivalenter) i Stockholm (ton).

I nedanstående diagram redovisas de totala utsläppen av växthusgaser.

Tusen ton koldioxid (ekvivalenter) per år i Stockholms stad

Totala utsläpp av växthusgaser i Stockholm år 1990 och 2000 samt de förväntade utsläppen år 2005, 2030 och 2050 utan handlingsprogrammets åtgärder.

Beskrivning av processen vid framtagande av Handlingsprogram 2002.

När Kommunfullmäktige antog Handlingsprogram 1998 beslutades även att ge Miljö- och hälsoskyddsnämnden i uppdrag att följa upp och revidera det under år 2002.

Stockholms arbete med att minska utsläppen av växthusgaser har fått stor uppmärksamhet nationellt och internationellt. I slutet av 2001 arrangerade Stockholm en europeisk konferens "Climate Change and the Role of Large Cities" med föreläsare från 12 och deltagare från 21 länder. Konferensen avslutades med att deltagarna enades runt skrivningen i "Stockholm Statement" som innehåller en uppmaning till bl.a. världskonferensen för hållbar utveckling i Johannesburg 2002 att stödja det lokala arbetet med att minska utsläppen av växthusgaser.

Under år 2001 påbörjade Miljöförvaltningen uppföljningen av Handlingsprogram 1998 samt en kartering av genomförda åtgärder och beräknade konsekvenser på växthusgasutsläppen. Konsekvenserna av genomförda och pågående åtgärder, trafikens utveckling samt utvecklingen inom el- och värmesektorn låg till grund för analyserna som visar att Stockholm klarade målet år 2000 med marginal. Uppföljningen redovisades för Miljö- och hälsoskyddsnämnden under hösten år 2001 som överlämnade den för synpunkter och kompletteringar till Stadsledningskontoret, Gatu- och fastighetsnämnden, Stadsbyggnadsnämnden, Stockholm MFO AB, Näringslivsnämnden, Birka Energi AB, Vägverket och SL.

Synpunkterna på uppföljningen av Handlingsprogram 1998 inkom från Gatu- och fastighetsnämnden, Stadsbyggnadsnämnden, Näringslivsnämnden samt Vägverket.

- ? Gatu- och fastighetsnämnden ansåg att Miljöförvaltningen låtit utföra en förtjänstfull sammanställning av utsläppen mellan 1990 och 2005. Nämnden ansåg även att det är fel att hantera ett globalt problem genom lokala åtgärder. De menar att målet 20 procents minskning mellan 1990 och 2005 är för långtgående jämfört med det nationella målet samt att stadens mål bör vara ett per capita mål.
- ? Stadsbyggnadsnämnden framhåller att möjligheter att påverka utsläppen genom fysisk planering är överskattat i Handlingsprogram 1998.
- ? Näringslivsnämnden ser positivt på klimatarbete i staden samt att ett mer näringslivsinriktat arbete önskas. Synpunkterna på uppföljningen rörde framförallt detaljer samt förtydliganden.
- ? Vägverket anser att Handlingsprogram 1998 samt Miljöförvaltningens uppföljning var mycket lovvärda. Enligt Vägverket Region Stockholms miljöprogram från 1998 ska koldioxidutsläppen från vägtrafiken minska med tio procent under perioden 1990-2005. I Stockholms läns miljöprogram 2000 är målet att koldioxidutsläppen ska minska med 20 procent mellan 1990 och 2005. Vägverket anser att arbetet behöver intensifieras för att målen ska nås. Vägverket har även

behöver intensifieras för att målen ska nås. Vägverket har även framhållit att de gärna vill samarbeta i klimatarbetet som är en av deras tre viktigaste miljöfrågor.

Förutom dessa övergripande synpunkter på uppföljningen har Miljöförvaltningen fått detaljsynpunkter som i möjligaste mån har inarbetats i Handlingsprogram 2002.

Pågående samt genomförda och planerade åtgärder i Handlingsprogram 2002 har tagits fram i samarbete med berörda förvaltningar och bolag. Tänkbara framtida åtgärder har Miljöförvaltningen tagit fram men ändrat och strukit efter referensgruppens önskemål. Det innebär att de tänkbara framtida åtgärderna inte har samma förankring i staden som de pågående samt genomförda och de planerade åtgärderna. I den framtida framtagandet av Handlingsprogram 2002 har en referensgrupp knutits till arbetet. Referensgruppen har bestått av representanter från Gatu- och fastighetskontoret, Stadsbyggnadskontoret, Näringslivskontoret, Birka Energi, Vägverket samt Agenda 21 samordnare från flera stadsdelsförvaltningar.

Förutom detaljsynpunkter på åtgärderna som inarbetats i Handlingsprogram 2002 har referensgruppen haft följande synpunkter:

- ? Gatu- och fastighetskontoret framförde önskemål om integrering av handlingsprogram 2002, stadens miljöprogram samt stadens integrerade ledningssystem.
  - ? Stadsbyggnadskontoret har i referensgruppen uttryckt önskemål om per capita mål.
  - ? Birka Värme har vid olika möten framfört nackdelen med att räkna elanvändningens koldioxidutsläpp som nordisk mix då den i Stockholm producerade elen genom kraftvärme har lägre utsläpp. (Vi har dock valt att fortsätta räkna på nordisk mix då vi har ett användarperspektiv på elen och inte ett produktionsperspektiv.)
- Framtagandet av Handlingsprogram 2002 har skett integrerat med framtagandet av stadens Klimp-ansökan som genom detta arbete ligger på en stadig grund i Stockholm.

Ansökan om statligt klimatinvesteringsstöd till åtgärder inom Handlingsprogram mot växthuset

Bakgrund

Ett led i de statliga åtgärderna för att minska utsläppen av växthuset är att omforma de lokala investeringsprogrammen, LIP, till klimatinvesteringsprogram, Klimp. Ett förslag till ny förordning om ett statligt bidrag till klimatinvesteringsprogram har därför tagits fram. Förslaget bygger på skrivelser om klimatinvesteringsprogram i budgetpropositionen från år 2001 och propositionen för svensk klimatstrategi (prop. 2001/02:55).

Totalt rör sig Klimp-stödet om 900 miljoner kronor under tre år. Dessa fördelas på 200 miljoner kronor år 2002, 300 miljoner kronor år 2003 och 400 miljoner kronor år 2004. Stödet kommer att hanteras av Naturvårdsverkets enhet för investeringsprogram.

Enligt den preliminära tidsplanen lanseras klimatinvesteringsprogrammen i mitten av januari 2003. Förordning, föreskrifter och allmänna råd är fortfarande preliminära och kan därför komma att ändras. Slutgiltigt fastställande av dessa beräknas ske under december 2002.

Om förordningen godkänns av EU i befintligt skick gäller bland annat följande för en ansökan till klimatinvesteringsprogrammen:

- ? Kommuner eller andra kan ansöka om medel för att genomföra kostnadseffektiva klimatinvesteringar. Samverkan är en förutsättning för beviljande av bidrag.
- ? En kommun som ska ansöka ska samråda med länsstyrelsen i sitt län. Länsstyrelsen ska dessutom yttra sig över ansökan.
- ? Bidrag lämnas inte till åtgärder som påbörjats eller är lönsamma på kort sikt.
- ? Programmet ska bygga på en klimatstrategi och huvudsakligen fokusera på miljömålet begränsad klimatpåverkan. I vissa fall kan även andra miljömål passa in, till exempel om de är särskilt gynnsamma för kommunens miljöarbete.
- ? Ansökan ska vara ett sammanhållet program och bland annat inkludera en beskrivning av kommunens naturförhållanden, befolkning, bebyggelse, näringsliv
- ? Ansökan ska innehålla en inventering eller motsvarande av kommunens källor av växthusgaser.
- ? Bidrag beviljas inte för hela projekt, för vinstdrivande verksamhet kan maximalt 30 procent av den miljörelaterade kostnaden erhållas. För administrativa åtgärder kan maximalt 50 procents bidrag ges.
- ? Det finns krav på folkbildnings- och informationsåtgärder och dessa ska vara kopplade till programmet eller investeringarna i programmet.

Vid prioritering mellan olika kommuners program ska fördel ges till de kommuner vars åtgärder i sin helhet och i ett långsiktigt perspektiv ger störst effekter på utsläppsminskningarna av växthusgaser i förhållande till bidragets storlek.

Ansökan ska före fasta ansökningsdatum skickas till Naturvårdsverket med kopia till länsstyrelsen. Första ansökningsdatum blir troligen under det första kvartalet år 2003.

De slutliga anvisningarna för hur ansökan bör utformas, ansökningsdatum m.m. skall fastställas under hösten 2002.

Stockholms Klimp-ansökan

Stockholm sökte och beviljades statligt stöd för Lokalt investeringsprogram (LIP) för perioden 1998 - 2002. Den 15 februari 2001 fick Näringslivskontoret av sin nämnd uppdraget att ta fram en ansökan om stöd till ett nytt Lokalt investeringsprogram 2002-2005. Kontakt togs med stadens förvaltningar och bolag samt det privata näringslivet för att få in projektförslag. Ansökan blev klar den 17 oktober 2001 och godkändes i Näringslivsnämnden den 29 oktober. Kommunstyrelsen tog den 19 december 2001 beslut om att tillstyrka ansökan, varefter den skickades in till regeringen. På grund av

medelsbrist erhöill staden inget stöd för åtgärderna i LIP 2002-2005, varför dessa ej påbörjats.

Ett antal av de åtgärder som ingick i LIP skulle, om de genomförs, ge en kraftig minskning av stadens växthusgasutsläpp. Dessa åtgärder har nu tagits med som planerade projekt i Handlingsprogram 2002. Utgående från Handlingsprogram 2002 föreslår förvaltningarna därför att Stockholm söker statligt Klimp-stöd till de åtgärder i Handlingsprogram 2002 som ryms inom projektperioden 2003-2006 och som är strategiskt viktiga för att uppnå det föreslagna målet i Handlingsprogram 2002, men ej bedöms kunna genomföras utan stödfinansiering.

Grundtanken i Handlingsprogram 2002 och bifogad Klimp-ansökan (Bilaga 2) är att, genom övergripande informationsinsatser och lokala folkbildningsprojekt i kombination med olika former av stimulans till beställare, påskynda investeringar som ger minskade utsläpp av växthusgaser. Insatserna, som är inriktade på de två kärnfrågorna energi och trafik/kommunikation, vänder sig till allt från det lokala småföretaget till en bred allmänhet.

Sammantaget rör det sig om tolv åtgärder inom de tre programområdena information/folkbildning, investeringar samt administration. Åtgärderna innebär satsningar till en sammanlagd kostnad om 948,4 mkr. Miljömerkostnaderna i samband med åtgärderna beräknas uppgå till 650,6 mkr. Det sökta bidraget uppgår till 166,7 mkr, vilket motsvarar 25,6% av miljömerkostnaderna.

I tabellen nedan redovisas investeringskostnader och sökt bidrag inom de aktuella programområdena

Programområde	Investeringskostnad (mkr)	Miljömerkostnad (mkr)	Sökt bidrag (mkr)
I. Information och folkbildning	88,7	88,7	43,0
II. Investeringar	855,7	557,9	121,7
III. Administration	4,0	4,0	2,0
Summa	948,4	650,6	166,7

Den samlade sysselsättningseffekten beräknas uppgå till dels cirka 1500 personår under programperioden, dels cirka 600 personår i bestående sysselsättning.

De minskade utsläppen av koldioxid som följd av Klimp-stödet beräknas bli drygt 380 700 ton koldioxid (ekvivalenter) per år.

Förvaltningarnas förslag

Utgående från Handlingsprogram 2002 föreslår förvaltningarna att Stockholm söker statligt Klimp-stöd till de åtgärder i Handlingsprogram 2002 som ryms inom projektperioden 2003-2006 och som är strategiskt viktiga för att uppnå målet i Handlingsprogram 2002, men ej bedöms kunna genomföras utan stödfinansiering. Förvaltningarna föreslår vidare att nämnderna godkänner föreliggande förslag till Klimp-ansökan, uppdrar åt Näringslivskontoret att samråda med Länsstyrelsen och eventuella andra samrådsparter vad gäller Klimp-ansökan, samt vid behov

Samrådspartner vad gäller Klimp-ansökan, samt vid behov kompletterar ansökan enligt anvisningar från samrådspartner och/eller anslagsgivande myndighet. Därutöver föreslår förvaltningarna att nämnderna föreslår Kommunfullmäktige att reservera kommuncentrala medel om sammanlagt 23 025 000 kr under tre år (2003-2006) till respektive nämnd för genomförande av projekt inom Klimp enligt ansökan.

Redovisning av kostnader för fortsatt arbete med Handlingsprogram mot växthusgaser.

En viktig del av Stockholms klimatarbete består av att sprida kunskap om stadens höga ambitioner samt våra framgångar med att minska utsläppen av växthusgaser. I första hand är behovet av kunskapsspridning stort i staden och kräver både tid och material för att nå olika grupper. En del av det arbetet bygger på uppsökande verksamhet. Miljöförvaltningen har även ambitioner att sprida kunskap om stadens klimatarbete i Sverige samt i Europa.

Årligt medelsbehov för växthusgasarbete på Miljöförvaltningen

Kontinuerligt informationsarbete inklusive uppsökande arbete.	256 tkr
Medverkande på konferenser i Stockholm, Sverige och Europa.	24 tkr
Omvärldsbevakning.	32 tkr
Summa	312 tkr

Medelsbehov för Handlingsprogram 2002 under år 2003.

Tryckning av Handlingsprogram 2002 på svenska och engelska samt översättning av handlingsprogram 2002 till engelska	150 tkr
Summa	150 tkr

Medelsbehov för uppföljning och revidering av Handlingsprogram 2002 år 2006-2007.

Personalkostnader på Miljöförvaltningen	1200 tkr
Konsultkostnader för uppföljning och revidering	200 tkr
Summa	1400 tkr

Totalt	1860 tkr
---------------	-----------------

REMISSER

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande av den 4 mars 2003 är av följande lydelse.

Handlingsprogrammet mot växthusgaser

Stadsledningskontoret har ingen erinran mot att kommunfullmäktige fastställer förslaget till handlingsprogram mot växthusgaser på det sätt som näringslivsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden föreslår.

Vad gäller nämndernas yrkande om att miljö- och hälsoskyddsnämnden skall tilldelas ytterligare medel avstyrker stadsledningskontoret detta. Staden har inte avsatt medel i för detta ändamål och några ytterligare medel finns inte. Miljö- och hälsoskyddsnämnden måste klara informationen inom ramen för ordinarie budget. Stadsledningskontoret har föreslagit kommunstyrelsen i ärendet om avstämning av budget för 2003 med anledning av nämndernas budget/verksamhetsplan, att miljö- och hälsoskyddsnämnden får återkomma i tertiärrapport 1 med begäran om extra medel för information om det av kommunfullmäktige antagna miljöprogrammet. Om extra medel därvid beviljas bör nämnden kunna samordna informationen om miljöprogrammet och handlingsprogrammet mot växthusgaser.

Ansökan om stöd till klimatinvesteringsprogram

Stadsledningskontoret föreslår att kommunfullmäktige godkänner den föreslagna ansökan om stöd till klimatinvesteringsprogram (Klimp) och yrkandet om att ge näringslivsnämnden mandat att justera ansökan om så skulle erfordras efter samråd med Länsstyrelsen eller den anslagsgivande myndigheten. Stadsledningskontoret föreslår att näringslivsnämnden får återkomma med begäran om medel för genomförande av projektet när ansökan om stöd är godkänt av rådet för investeringsstöd vid Naturvårdsverket.

RESERVATIONER M.M.

Näringslivsnämnden

Reservation anfördes av Carl Cederschiöld (m), Lotta Edholm (fp) och Per-Ove Morberg (kd) med hänvisning till näringslivskontorets förslag.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Reservation anfördes av vice ordföranden Ewa Samuelsson (kd) och ledamöterna Peter Lundén-Welden (m) samt Sofia Arkelsten (m) med hänvisning till miljöförvaltningens förslag.

AB

*Stockholms stad
Näringslivskontoret*

Dnr 237/2001-70

CD

E

Klimp-Stockholm
Ansökan om
statligt stöd för
klimatinvesteringar
inom Stockholms stad
2003–2006

”Målet är 20 procent lägre koldioxidutsläpp per kommuninvånare år 2005 jämfört med 1990.”

Ur Stockholms stads Handlingsprogram mot växthusgaser.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	
På väg mot ett hållbart Stockholm	
Erfarenheter från LIP	
Ett nytt Handlingsprogram och Klimp-ansökan	
I. Informations- och folkbildningsinsatser	
1. Övergripande klimatinformation	
<i>Klimatkampanj</i>	
2. Näringslivets miljöarbete.....	
<i>Företagens miljödiplomer</i>	
3. Miljöpedagogik.....	
<i>Grönskande levande närsamhällen</i>	
<i>Miljöundervisning på museer</i>	
<i>Miljöundervisning på hjul</i>	
II. Miljöinvesteringar	
1. Energi	
<i>Biobränsle vid Värtaverket</i>	
<i>Energieffektiva fastigheter</i>	
2. Trafik och kommunikation	
<i>Tankstationer för miljöbränslen</i>	
<i>Inköp av miljöfordon</i>	
<i>Mobilitetsinvesteringar</i>	
III. Administration	
Konkurrensbedömning	

Sammanfattning

Miljöarbetet i Stockholm, såsom i den övriga industrialiserade världen, har under de senaste decennierna alltmer kommit att inriktas på åtgärder mot utsläpp som ger globala effekter. Att produktval och val av investering är avgörande även för den globala miljön har blivit alltmer uppenbart. Stockholms stad har därför under de senaste decennierna bedrivit ett aktivt miljöarbete med ökad inriktning på efterfrågan av ekologiskt hållbarare produkter, tjänster och system.

Föreliggande ansökan om statligt stöd för klimatinvesteringar (Klimp) har sin grund i Stockholms reviderade Handlingsprogram mot växthusgaser 2002. Handlingsprogram mot växthusgaser som antogs av kommunfullmäktige 1998 fastställde bl.a. målet att frysa CO₂-utsläppen till år 2000 på 1990 års nivå samt reducera utsläppen med 20 % t.o.m. 2005. Programmet beskriver också ett antal åtgärder Stockholm kan och/eller bör vidta för att minska utsläppen av växthusgaser. En viktig utgångspunkt i handlingsprogrammet är det väl utbyggda tekniska försörjningssystemen, den effektiva kollektivtrafiken samt den höga beredskapen hos investerare att satsa på ny miljöanpassad teknik i Stockholm. Under åren 2001-2002 har staden följt upp och uppdaterat handlingsprogrammet i enlighet med det ursprungliga fullmäktigebeslutet. Uppföljningen visar att Stockholms stad nådde målet att frysa utsläppen av växthusgaser på nivån 1990 t.o.m. 2000, men samtidigt upptäcktes att för målet 20 % CO₂-minskning t.o.m. 2005 ej kan uppnås genom de planerade åtgärderna. Det huvudsakliga skälet till detta är den kraftiga befolkningsökningen, och att målet formulerats som ett mål för hela staden oavsett invånarantal. I det föreliggande reviderade Handlingsprogrammet –Handlingsprogram mot växthusgaser 2002 - har därför målformuleringen (i linje med Stockholms Miljöprogram 2002-2006) reviderats till att gälla per capita. Därtill har man sett över och anpassat åtgärderna efter vad som idag anses genomförbart. Åtgärderna i det reviderade Handlingsprogrammet har sorterats i följande tre kategorier: pågående, planerade och nya. Grundtanken i Stockholms Handlingsprogram mot växthusgaser är att, genom övergripande och lokala informationsinsatser samt olika former av stimulans till beställare, påskynda investeringar i system som ger minskade utsläpp av växthusgaser. Insatserna är inriktade på två kärnområden: Energi och Trafik/kommunikation, vänder sig till allt från den breda allmänheten till det lokala småföretaget och omfattar bl.a. breda informations- och folkbildningsprojekt kopplade till upphandlingsstöd, direkt investeringsstöd samt premiering genom miljömärkning och miljödiplomer.

Med Handlingsprogram mot växthusgaser 2002 som grund söker Stockholm stöd till de planerade eller tänkbara åtgärder som har projektperiod 2003-2006 och som är strategiskt viktiga för att uppnå Handlingsprogrammets mål, men ej bedöms kunna genomföras utan stödfinansiering. Sammantaget rör det sig om 12 åtgärder inom de tre programområdena Information/folkbildning, Investeringar och Administration. Dessa Klimp-projekt innebär satsningar till en sammanlagd kostnad om 947,5 mkr. Miljömerkostnaderna i samband med dessa investeringar beräknas uppgå till 649,6 mkr. Det sökta investeringsbidraget uppgår till 164,7 mkr, vilket motsvarar 25,4 % av

sökta investeringsbidraget uppgår till 164,7 mkr, vilket motsvarar 25,4 % av miljömerkostnaderna.

I tabellen nedan redovisas en sammanfattande bild över investeringskostnader och sökt bidrag inom de aktuella programområdena

Programområde	Investerings- kostnad (mkr)	Miljömer- kostnad (mkr)	Sökt bidrag (mkr)
Information och folkbildning	87,7	87,7	43,0
Investeringar	855,8	649,6	121,7
Administration	4,0	4,0	0,0
Totalt Klimp(mkr)	947,5	649,6	164,7

De samlade sysselsättningseffekterna beräknas under programperioden uppgå till 1 360 personår. Den bestående sysselsättningen beräknas uppgå till 565 personår.

De minskade utsläppen av koldioxid som följd av Klimp-stödet beräknas bli drygt 377 000 ton CO₂-ekv per år.

På väg mot ett hållbart Stockholm

De senaste 30 åren har Stockholms län vuxit med drygt 340.000 invånare eller med ca 25 %. Parallellt med folkökningen har antalet bilar i länet ökat med 65 %, vägtrafiken med 80 % och kollektivtrafiken med 35 %. Varje dag sker 640.000 bilpassager på infartslederna till och från innerstaden, samtidigt som över 800.000 resor genomförs av pendlare som utnyttjar tunnelbana, pendeltåg och bussar.

Tendensen är att tillväxten fortsätter och att trycket på miljön ökar ytterligare. I den regionala utvecklingsplanen för Stockholms län, Regionplan 2000, beräknas en befolkningsökning i regionen mellan åren 2000 och 2030 ske med 300-600.000 personer. De yrkesverksamma beräknas öka i nästan samma takt som befolkningen i övrigt. Enligt Energimyndighetens prognos i rapporten Klimat 1997 bedöms de samlade utsläppen av koldioxid öka med ca 11 % mellan åren 1995 och 2010. Därtill ökar såväl mängden olika typer av produktrelaterade diffusa utsläpp som exploateringstrycket på grönområden, speciellt i tillväxtregionerna.

Stockholm som motor i en hållbar utveckling

I arbetet att förändra denna utveckling kan Stockholm spela en framträdande roll. Den koncentration av människor som staden har kan även ge miljöfördelar. Ett exempel är det kapacitetsstarka och miljöskonande kollektivtrafiksystemet, som står för 25 % av alla resor och för 50 % av arbetsresorna i regionen. Ett annat exempel är det väl utbyggda fjärrvärmenätet. Genom kollektivtrafiken och den effektiva fjärrvärmen är energianvändningen per capita i stockholmsregionen 20-25 % lägre än riksgenomsnittet. En hög andel av invånarna i stockholmsregionen har tillgång till den nya informationstekniken, vilket också ger förutsättningar för effektivare logistik och kommunikation.

Beredskapen i regionen att investera i ny miljöanpassad teknik anses internationellt sett hög. Genom ytterligare miljöanpassning och ett ännu effektivare utnyttjande av försörjnings- och kommunikationssystemen i Stockholm är förutsättningarna goda för att driva på utvecklingen mot hållbara system.

Stockholms stad har sedan mitten av 1970-talet bedrivit ett allt mer strukturerat och målmedvetet miljöarbete som medverkat till att öka kunskapen. Stockholms aktiva miljöpolitik och omfattande miljöinvesteringar i VA-system, fjärrvärme, kollektivtrafik och åtgärder mot industriutsläpp har lett till att de flesta utsläppen från punktkällor kraftigt reducerats. Åtgärder vidtas ständigt för att effektivare utnyttja de befintliga tekniska försörjningssystemen och skapa nya mer ekologiskt långsiktigt hållbara system.

Möjligheterna att konkurrera om kunder med miljöanpassade produkter har också gjort företagen mer engagerade i miljöarbetet. Miljömärkning och konsumentmakt, miljöledningssystem och miljöcertifiering har inneburit att miljöarbetet breddats till hela företaget, från inköpare och konstruktör till marknadsförare. Den ändrade inriktningen från åtgärder mot punktutsläpp till en ökad medvetenhet om produktvalets roll i miljöarbetet återspeglas också i stadens miljöarbete. Inriktningen i arbetet präglas i allt högre grad av aktiviteter för ökad efterfrågan av mer hållbar teknik. Exempel på insatser i denna riktning är bl.a. programmet för ekologiskt byggande, projektet Miljöbilar i Stockholm och Stockholms lokala investeringsprogram.

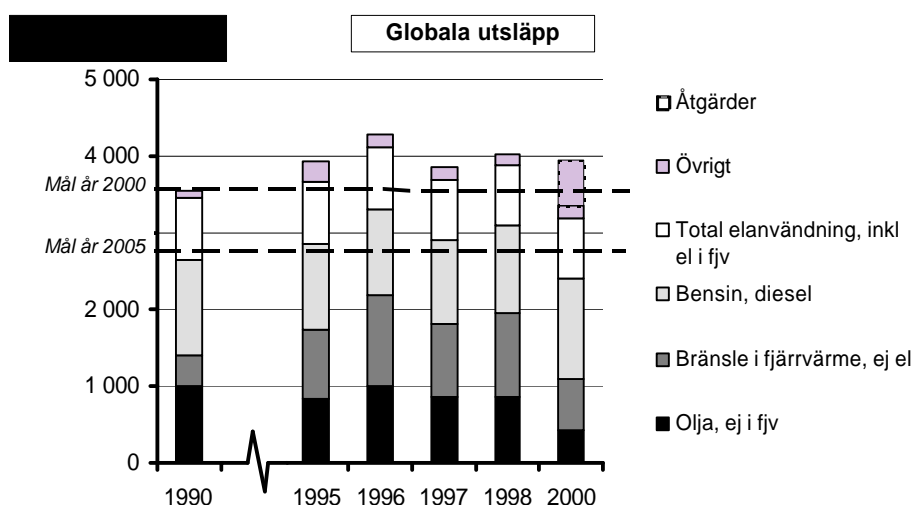
Stockholm har sedan några år arbetat med ett särskilt kvalitetssystem för verksamheterna inom stadens förvaltningar och bolag som en väsentlig del i stadens miljöarbete. Ytterligare ett led i det efterfrågeorienterade miljöarbetet är stadens miljöportal –www.miljoporten.se – där stadens samlade miljöfakta och miljöinformation presenteras på ett lättillgängligt sätt för både näringsliv och invånare.

Handlingsprogram mot växthusgaser, som antogs av kommunfullmäktige 1998, satte upp bl.a. målen att frysa CO₂-utsläppen till år 2000 på 1990-års nivå, reducera utsläppen med 20 % t.o.m. 2005 samt att reducera med 60-80 % fram till 2050. Programmet beskriver ett antal åtgärder som Stockholm kan och/eller bör vidta för att nå dessa mål. Viktiga utgångspunkter för handlingsprogrammet är det väl utbyggda tekniska försörjningssystemen, den effektiva kollektivtrafiken samt den höga beredskapen hos investerare att satsa på ny miljöanpassad teknik i Stockholm.

De åtgärder som vidtagits i Stockholm stad och regionen under de senaste åren har resulterat i en minskning av utsläppsnivåerna. Det kortsiktiga målet i Handlingsprogram mot växthusgaser har därmed uppnåtts. Enligt den nyligen genomförda uppföljningen har de globala utsläppen minskat med 199 000 ton/år sedan 1990 eller med ca 5,6 %. Den främsta anledningen till att målet uppnåddes är Fortums (tidigare Birka Energi) åtgärder för att öka andelen förnyelsebara bränslen i fjärrvärmeproduktionen samt SL:s minskade användning av fossila bränslen i kollektivtrafiken. Om åtgärderna inte genomförts hade utsläppen istället ökat med i storleksordning 500 000 ton/år, eller med ca 14 %.

Se nedanstående diagram.

Stockholms nya miljöprogram, som gäller från år 2002, bygger på omfattande miljöutredningar och ekonomiska konsekvensanalyser. En av de grundläggande utgångspunkterna i det nya miljöprogrammet är att tyngdpunkten förflyttats från åtgärder mot punktutsläpp till att gälla teknikval och livsstil på individ- och näringslivsnivå.

Erfarenheter från LIP

Regeringen beviljade Stockholms stad 635,1 miljoner kronor i stöd till det Lokala investeringsprogrammet 1998-2002. Programmet omfattar en lång rad konkreta miljöinvesteringar som genomförs av stadens förvaltningar och bolag, och fortsätter på den inslagna vägen med en bred samverkan mellan staden, dess näringsliv och invånare. Parallellt med investeringarna drivs ett antal informations- och folkbildningsprojekt som utgår från stadsdelsförvaltningarna i dialog med medborgarna och det lokala näringslivet. Vidare finns projekt riktade till de tre s k Kretsloppsstadsdelarna - Hammarby Sjöstad, Skärholmen och Östberga. I dessa

by Sjöstad, Skärholmen och Östberga. I dessa stadsdelar initierar staden, genom en kombination av olika stimulansåtgärder, omfattande investeringar i såväl beprövad som ny miljöteknik. De metoder som används för att stimulera hållbara investeringar är följande:

- ? Utvecklings- och demonstrationsbidrag
- ? Teknik- och gemensamma upphandlingar
- ? Kunskapsinhämtning och -spridning
- ? Beräkningsprogram för fastställandet av miljöbelastningen (Miljöbelastningsprofil)
- ? Tävlingar för att stimulera nytänkande och utveckling.

En viktig erfarenhet från det pågående LIP är att nya tekniska system ofta möter ett initialt motstånd. Många beställare väljer att investera i beprövad och etablerad teknik som inte är långsiktigt ekonomiskt och ekologiskt optimal. Här spelar osäkerhet kring teknik och omvärldsfaktorer som påverkar driftskostnader (t.ex. drivmedelsskatter) stor roll, men viktigt är även invanda tankemönster och etablerade kontakter vid beställning och investering. Låg miljöbelastning och lägre driftkostnader, genom t ex lägre energiförbrukning, utgör oftast inte skäl nog att välja något som uppfattas som osäkert.

Ett genomslag för moderna teknikval kräver långsiktigt arbete för att skapa förtroende för den nya tekniken.

I detta arbete gäller det att mobilisera den viktiga grupp företagare och investerare som har viljan att pröva nya lösningar. Genom en aktiv samverkan med denna grupp har Stockholms pågående investeringsprogram åstadkommit ett omfattande utvecklingsarbete och investeringar inom energi, vatten och avlopp, avfall och trafik/kommunikation.

Som ett resultat av programmet har ett flertal produkter och system kommit närmare ett marknadsgenombrott. Exempel på sådana produkter och system är energieffektiva fönster, behovsstyrd ventilation, system för individuell mätning, bränsleceller för fastigheter, miljöanpassad betongmarksten, reningsteknik inom dagvatten, lysdioder i trafiksignaler, etanoldrivna fordon, biogasdrivna färjor, logistiksystem vid byggande och i bostadsområden.

Erfarenheterna av det pågående programmet visar att det bästa resultatet uppnås i sådana projekt som kombinerar flera olika typer av stödinsatser riktade till beställarorganisationer och -nätverk där man aktivt visar intresse för den aktuella tekniken.

Ett nytt Handlingsprogram och Klimp-ansökan

Under året har staden uppdaterat Handlingsprogram mot växthusgaser i enlighet med det ursprungliga fullmäktigebeslutet. Uppföljningen 2001 visade alltså att Stockholms stad nådde målet att frysa utsläppen av växthusgaser på nivån 1990 t.o.m. 2000, men samtidigt upptäcktes att en utsläppsminskning av CO₂ med 20 % t.o.m. 2005 ej kan uppnås genom de planerade åtgärderna. Det huvudsakliga skälet till detta är den kraftiga befolkningsökningen, och att målet formulerats som ett mål för hela staden oavsett invånarantal. I det föreliggande reviderade handlingsprogrammet har därför

invånarantal. I det föreliggande reviderade handlingsprogrammet har därför målformuleringen (i linje med Stockholms Miljöprogram 2002-2006) ändrats till att gälla per capita. Därtill har man sett över och anpassat åtgärderna efter vad som idag anses genomförbart. Åtgärderna i det reviderade handlingsprogrammet har sorterats i följande tre kategorier: pågående, planerade och tänkbara

Mot bakgrund av erfarenheterna från det pågående lokala investeringsprogrammet har staden valt att låta åtgärderna i det reviderade Handlingsprogram mot växthusgaser utgå från en blandning av investerings- och informationsinsatser, som kompletterar och förstärker varandra. Genom breda lokala informationsinsatser kopplade till investeringsstöd och andra incitament, stimuleras investeringar i långsiktigt hållbara lösningar.

Det nya programmet är kommunövergripande till skillnad från LIP som koncentrerar insatserna till ett urval av stadsdelar. Därmed nås ett större antal intresserade aktörer.

Kärnan i det nya programmet är upphandlingsstöd, direkt investeringsstöd samt premiering genom miljömärkning och miljödiplomer. Dessa åtgärder stöds aktivt av riktade informationsinsatser.

En viktig resurs vid genomförandet av det nya programmet är det kontaktnät med berörda organisationer och näringslivet som skapats i det pågående LIP. Kunskapen och erfarenheterna från det tekniska utvecklingsarbetet tas tillvara och sprids. Det datorbaserade utvärderingsverktyget Miljöbelastningsprofilen, som utvecklats inom det pågående programmet, används som stöd vid uppföljning och teknikval.

Med Handlingsprogram mot växthusgaser 2002 som grund söker Stockholm stöd till de planerade åtgärder som har en projektperiod inom åren 2003-2006 och som är strategiskt viktiga för att uppnå Handlingsprogrammets mål, men ej bedöms kunna genomföras utan stödfinansiering. Sammantaget rör det sig om 12 åtgärder inom de tre programområdena Information/folkbildning, Investeringar och Administration.

Informations- och folkbildningsinsatserna i Klimp-ansökan, som i huvudsak utgår från stadens förvaltningar, är inriktade på områdena:

- ? Övergripande informationsspridning
- ? Näringslivets miljöarbete
- ? Miljöpedagogik

Inom ramen för dessa områden återfinns projekt som rör miljöledning, samordning av transporter och kommunikationer. Informationsinsatserna syftar till att ge ett effektivt stöd till investeringsprojekten i programmet samt sprida kunskapen om klimatfrågan.

Investeringarna, som i huvudsak utgår från stadens förvaltningar och bolag i samverkan med det privata näringslivet, knyter an till två av de prioriterade målområden som lyfts fram i stadens nya miljöprogram:

- ? Energi (Mål 3 - Hållbar energianvändning)
- ? Trafik/kommunikation (Mål 1 - Miljöeffektiva transporter)

Inom ramen för dessa områden återfinns åtgärder som rör inköp av miljöfordon, tankstationer för miljöbränslen, logistikcentra, användning av biobränsle och energieffektivisering. Investeringsprojekten i detta program har valts ut för att de utgör en utökning av stadens miljöarbete i samverkan med näringslivet och ger god effekt i form av minskade växthusgasutsläpp. Ett grundkrav för samtliga projekt har varit att genomförbarheten är god förutsatt att det föreslagna statliga stödet erhålls.

Till detta kommer stödinsatser för administration, ledning och uppföljning av verksamheten på central nivå.

Nedan redovisas de ingående projekten inom sina respektive områden i sammanfattad form. För utförligare information om de enskilda projekten hänvisas till särskilda projektbeskrivningar som biläggs ansökan.

I. Informations- och folkbildningsinsatser

Stockholms stadsdelsförvaltningar och fackförvaltningar har en viktig roll i stadens miljöarbete. Syftet med informationsprojekten är att öka medvetenheten hos respektive målgrupp om klimatfrågan och hur de genom sina produktval och investeringar kan påverka utvecklingen mot ekologisk hållbara system. Genom breda informations- och folkbildningsinsatser, som är direkt innehållsmässigt kopplade till övriga insatser inom Handlingsprogrammet mot växthusgaser, ska staden öka kunskapen hos investerare och allmänhet om hållbarare teknik- och systemlösningar samt sprida information om tekniklösningar som utvecklats i stadens pågående program.

Informationsprojekten är indelade i följande programområden: Övergripande klimatinformation, Näringslivets miljöarbete och Miljöpedagogik.

1. Övergripande klimatinformation

Klimatkampanj

Investerare/projektägare

Stockholms stad, Miljöförvaltningen

Syfte

Syftet är att öka uppmärksamheten kring behovet av att minska koldioxidutsläppen samt att ge enkla råd om hur stadens invånare och företagare kan bidra till minskningen. Miljöförvaltningen vill även ge en samlad information om andra projekt i staden med inriktning på minskade utsläpp av växthusgaser, för att på så sätt sprida kunskap om var man kan få råd och stöd i sitt arbete med att minska utsläppen. Projektet kunskapsspridning om klimatfrågan kommer då även att öka genomslagskraften i Stockholms övriga klimatgasminskande projekt. Målet är att marknadsföra handlingsprogrammet mot växthusgaser samt tydliggöra för invånare

grammet mot växthusgaser samt tydliggöra för invånare och politiker att Stockholm är ett föredöme i klimatfrågan.

Åtgärder

De områden som kommer att belysas är, förutom en förklaring av den förstärkta växthuseffekten och vad den orsakar, framför allt hur utsläppen från resor och transporter kan minskas, även ifrån energianvändning i form av el och uppvärmning.

Ett brett spektrum av informationskanaler kommer att utnyttjas för att nå en bred målgrupp medborgare och beslutsfattare.

Anknytning till övriga projekt i ansökan

Projektet knyter direkt an till samtliga projekt inom Handlingsprogrammet mot växthusgaser.

Miljöeffekter

Minskning av CO₂-utsläpp: 1 000 ton/år.

Sysselsättningseffekter

Sysselsättning under programperioden: 3,5 personår

Kostnader/ Klimp-bidrag

Sökt Klimp-bidrag	1,275 mkr	50 %
Stockholms stads insats centralt	1,025 mkr	40 %
Insats från förvaltningarna	0,25 mkr	10 %
Totalbudget	2,55 mkr	100 %

Projektperiod

2003-2005

2. Näringslivets miljöarbete

Mobilitetskontor för hållbar rörlighet

Transporter av gods och människor är grundförutsättningen för att uppfylla viktiga ekonomiska och sociala värden för människor, näringslivet och för samhället i stort. Som ett komplement till pågående arbete med utbyggnad och upprustning av den befintliga transportinfrastrukturen kan Mobility Management användas för att effektivisera och optimera utnyttjandet av befintliga kommunikationssystem och

sera och optimera utnyttjandet av befintliga kommunikationssystem och därmed säkra stockholmsregionens kärnvärden – bra miljö och god tillgänglighet.

Erfarenheter från andra städer i Sverige och Europa visar att goda resultat uppnås mest kostnadseffektivt genom att fokusera och samla satsningarna inom området Mobility Management. Stockholms stad vill därför upprätta ett Mobilitetskontor som stödjer pågående arbete genom samordning, information och rådgivningsamt genom operativ projektledning syftande till spridning av miljöförbättrande teknik och system inom transportområdet.

Investerare/projektägare

Stockholms stad, Näringslivskontoret

Syfte

Att effektivisera och optimera utnyttjandet av befintliga och tillkommande kommunikationssystem i regionen genom rådgivning, samverkan och utveckling av resurseffektiva transporter och kommunikationer.

Åtgärder

- ? Inrätta ett Mobilitetskontor som ett sektorsövergripande nav i arbetet att modernisera och effektivisera utnyttjandet av befintliga och tillkommande infrastruktursystem.
- ? Utveckla samarbetet mellan näringsliv och kommunala och regionala myndigheter och vara ett gemensamt forum för att driva på en snabb och positiv utveckling och anpassning av transportlösningar.
- ? Information, rådgivning och samordning, gemensam upphandling.

Miljöeffekter

Mobilitetskontorets informationsverksamhet ger följande minskade belastning:

Energiförbrukning	CO2
MWh	ton
13 670	3030

Anknytning till övriga projekt i ansökan

Projekten Företagens Miljödiplomerings och Grönskande levande närsamhällen slussar deltagande företag och övriga intressenter till Mobilitetskontoret. Samverkan sker med miljöbilsprojektet vad gäller investeringsstöd till fordon.

Sysselsättningseffekter

Sysselsättning under programperioden: 40 årsarbeten

Kostnader / Klimp-bidrag

Sökt Klimp-bidrag	5,05 mkr	50 %
Stockholms stads insats	5,05 mkr	50 %
Totalt för mobilitetskontorets informationsdel	10,1 mkr	100 %

Projektperiod

2003- 2006

Företagens miljödiplomer

Investerare/projektägare

Stockholms stad, Näringslivskontoret

Syfte

Projektet syftar till att stödja små och medelstora företag att inleda ett systematiskt arbete för miljöförbättringar i den egna verksamheten. Genom miljöledningsarbetet minskar miljöbelastningen samtidigt som konkurrenskraft och sysselsättning ökar.

Åtgärder

Staden inrättar ett miljöcentrum med uppgift att stödja företagen genom vägledning mot miljöledning, upphandlingsstöd, projektinitiativ och miljöinformation.

Företag, organisationer och institutioner med högst 50 anställda informeras om projektet genom uppsökande verksamhet. De som går in i miljödiplomeringsprocessen får hjälp med att göra en miljöutredning, upprätta en långsiktig miljöpolicy och formulera konkreta miljömål. Dessutom ska företaget låta utbilda 1-3 medarbetare i miljölagstiftning, allmän miljökunskap och miljöledningssystem (kurserna anordnas inom projektet). Företaget ska också godkännas vid en årlig miljörevision av hur de följt handlingsplanen.

Varje företag som deltagit i projektet och uppfyllt kraven får emotta ett miljödiplom under högtidliga former. Diplomet kan förnyas varje år under förutsättning att företagen strävar mot ständiga förbättringar i sina handlingsplaner.

Anknytning till övriga projekt i ansökan

Projektet kommer att fungera som en sluss för företag till andra Klimp-projekt såsom miljöbilar, mobilitetskontoret.

Miljöeffekter

Minskning av CO2-utsläpp: 4 000 ton/år.

Sysselsättningseffekter

Sysselsättning under programperioden: 43 personår

Bestående sysselsättning: 50 årsarbeten

Kostnader/ Klimp-bidrag

Sökt Klimp-bidrag	5,65 mkr	31%
Stockholms stads insats centralt	5,65 mkr	31%
Insats från förvaltningarna	5,4 mkr	30%
Kontantinsats från företagen	1,5 mkr	8%
Totalbudget	18,2 mkr	100 %

Projektperiod

2003-2006

3. Miljöpedagogik

De projekt som ingår i området Miljöpedagogik är:

- ? Grönskande levande närsamhällen
- ? Miljöundervisning på museer
- ? Miljöundervisning på hjul.

Grönskande levande närsamhällen

Investerare/projektägare

Stockholms stad, Stadsdelsförvaltningarna genom Norrmalms Sdf

Syfte

Projektet ska höja medvetenheten hos boende om klimatfrågan lokalt genom ett systematiskt arbete inom ett antal utvalda områden i deltagande stadsdelar, med syfte att mobilisera för ökade investeringar och förändrat beteende mot en minskad klimatbelastning.

Åtgärder

Projektet bygger på de framgångsrikt utvecklade metoderna från de kretsloppsprojekt som genomförts i Stockholm de senaste åren. Arbetsprocessen i områdena kommer att ske i fyra olika steg:

1. *Dörrknackning – informationsinsatser*
2. *Tema aktiviteter*
3. *Visionsarbete*
4. *Handlingsplan*

Anknytning till övriga projekt i ansökan

Projektet kommer att fungera som en sluss till andra Klimp-projekt såsom Miljöbilar, Mobilitetskontoret och Energieffektiva fastigheter.

Miljöeffekter

Minskning av CO₂-utsläpp: 500 ton/år.

Sysselsättningseffekter

Sysselsättning under programperioden: 10 personår

Kostnader/ Klimp-bidrag

Sökt Klimp-bidrag	8,195 mkr	50 %
Stockholms stads insats centralt	7,145 mkr	43,6 %
Insats från förvaltningarna	1,05 mkr	6,4 %
Totalbudget	16,39 mkr	100 %

Projektperiod

2003-2006

Miljöundervisning på museer

Investerare/projektägare

Stockholms stad, Utbildningsförvaltningens utvecklingsavdelning

Syfte

Syftet är att lyfta fram naturen som människans grundläggande resursbas med särskild tonvikt på energi- och livsstilsfrågor, samt att väcka intresse för teknik, miljö- och naturvetenskap bland skolelever.

Åtgärder

200-300 klasser per år (ca 15 000 elever på 2,5 år) genomgår miljöundervisning på Skansen, Tekniska Museet och Naturhistoriska Riksmuseet. Varje museum erbjuder fristående program med ett övergripande tema: klimatfrågan. Skansen ger en upplevelse av hur livsstil och energi- och resursförbrukning förändrats under de senaste 100 åren. På Tekniska Museet tas energibegreppet och framtidens teknikutvecklingspotential upp. På Naturhistoriska Riksmuseet ges ett tidsperspektiv på jordens och de fossila bränslenas historia. Museibesöken förbereds och följs upp i den ordinarie undervisningen med hjälp av föreläsningar och specialframtaget pedagogiskt material. Klasslärare kommer att erbjudas särskild fortbildning inför museibesöken. Under skollov kommer fritidshem att erbjudas kulturellerade miljöevenemang, såsom teaterföreställningar på museerna.

Anknytning till övriga projekt i ansökan

Projektet "Miljöundervisning på Stockholms museer" kommer att samarbeta tätt med projektet "Miljöundervisning på hjul". Den teknik och de föremål som kommer att visas upp i museiundervisningen kommer i många fall att hämtas från investeringsprojekten i Handlingsprogrammet mot växthusgaser och de övriga Klimp-projekten.

Miljöeffekter

Minskning av CO₂-utsläpp: 149 ton/år.
Besparing av elenergi motsvarande minst 1 900 MWh/år.

Sysselsättnings effekter

Sysselsättning under programperioden: 25,5 personår

Kostnader / Klimp-bidrag

Sökt Klimp-bidrag	4,325 mkr	41 %
Stockholms stads insats centralt	4,345 mkr	41 %
Insats från Utbildningsförvaltningen	0,02 mkr	0 %
Insats från museerna & externa projektdelt.	0,92 mkr	18 %
Totalbudget	9,610 mkr	100 %

Projektperiod

2003-2006

Miljöundervisning på hjul

Investerare/projektägare

Projektägare: Stockholms stad, Utbildningsförvaltningen

Syfte

Att ge 10-15 000 elever miljöundervisning på temat energi och trafik i ett ambulerande klassrum som inryms i en ombyggd etanolbuss. En särskild satsning kommer att göras för att uppmuntra flickor att intressera sig för energiteknik och naturvetenskap.

Åtgärder

En etanoldriven SL-buss byggs om till mobilt klassrum med pedagogiska hjälpmedel för miljöundervisning. Två miljöpedagoger undervisar i energi och trafik och visar upp moderna lösningar och spjutspetsteknik.

Målgruppen är elever på högstadie- och gymnasienivå från såväl kommunala skolor som friskolor. Undervisningen (en halvdag per klass) förbereds i den ordinarie undervisningen med hjälp av specialframtaget pedagogiskt material och kompletteras med projektarbeten inom ramen för ordinarie ämnen. Exempel på möjliga projektarbeten: solfångarbygge, miljöcertifiering av skolan, ökad källsortering, inköp av närproducerad mat i skolmatsalen. Bussinredningen och temat för det ambulerande klassrummet kommer att växla.

Anknytning till övriga projekt i ansökan

Projektet "Miljöundervisning på hjul" kommer att samarbeta tätt med projektet "Miljöundervisning på Stockholms museer".

Den teknik och de föremål som kommer att visas upp i den ambulerande bussen kommer i många fall att hämtas från projekt som genomförts inom ramen för Stockholms LIP 1998-2002, exempelvis bränsleceller, elmopeder och dataapplikationen för att beräkna miljöbelastningsprofiler. Undervisningen kommer även att kopplas till det nya KLIMP-programmet 2002-2005 och ta upp exempelvis miljöanpassade drivmedel och energikällor.

Miljöeffekter

Minskning av CO₂-utsläpp: 51 ton/år.
Besparing av elenergi motsvarande minst 1900 MWh/år.

Sysselsättningseffekter

Sysselsättning under programperioden: 10 personår.

Investering och Klimp-bidrag

Sökt Klimp-bidrag	1,475 mkr	45 %
Stockholms stads insats, centralt	1,475 mkr	45 %
Insats från förvaltningar	0,24 mkr	8 %
Insats från externa projektdeltagare	0,06 mkr	2 %
Totalbudget	3,25 mkr	100 %

Projektperiod

2003-2006

II. Miljöinvesteringar

Investeringsprojekten i Klimp-ansökan rör de två premierade områdena Energi och Kommunikation utgör ett viktigt komplement till Stockholms pågående miljöarbete. En del arbetsmetoder, produkter och system som tagits fram inom Stockholms pågående investeringsprogram fångas upp och utvecklas vidare i projekten.

I ett flertal investeringsprojekt används gemensam upphandling och teknikupphandling som arbetsmetod, för att påskynda teknikutveckling och marknadsintroduktion av ny teknik och ge befintlig miljöanpassad teknik en bredare spridning. I detta arbete utnyttjas den hemsida/portal för informationsspridning och samordning av upphandlingar, som tas fram inom det pågående programmet, för att underlätta administrationen och ge effektiv spridning av resultaten.

Datorprogrammet Miljöbelastningsprofilen, som utvecklats inom det pågående programmet, nyttjas som stöd vid uppföljning och teknikval.

1. Energi

De projekt som ingår i området Energiteknik är:

- ? Biobränsle vid Värtaverket
- ? Energieffektiva fastigheter.

Biobränsle vid Värtaverket

Kolförbränningen i Värtaverket svarade år 2000 för ca 60 % av Birka Värme ABs utsläpp av koldioxid i Stockholm. Birka Värme undersöker nu möjligheterna till en storskalig omställning av kolförbränningen i Värtaverket till biobränsle. Då användandet av kol för storskalig basenergiproduktion inte är förenligt med önskemålet om ökad ekologisk uthållighet och större global miljöhänsyn, föreligger starka motiv till att ställa om produktionen till att huvudsakligen baseras på förnybara bränslen. Utredningar har genomförts för att belysa tekniska problem och begränsningar, men också för att identifiera möjligheter och kostnader förknippade med en konvertering till biobränslen. Utredningarnas resultat visar att det kan vara möjligt att ersätta så mycket som 67 % av den energi som produceras från kol med energi från förnybara bränslen. Praktiska förbränningsförsök kommer att inledas för att bekräfta de teoretiska analyserna och etablera ett kunskapsmässigt utgångsläge från vilket åtgärden kan inledas.

Investerare/projektägare

- ? Fortum Värme AB

Syfte

- ? Att minska nettobidraget av koldioxid till atmosfären
- ? Att öka användningen av förnybara bränsleråvaror
- ? Att öka effektiviteten i användandet av skogsråvaror
- ? Att öka sysselsättningen huvudsakligen i bränsleförsörjningsledet inom och utom landet

Åtgärder

Omställning av Värtaverkets anläggning KVV6 till en ekologiskt mer uthållig bränsleförsörjning med mindre global miljöpåverkan. Målet uppnås genom installation av nytt bränslehanterings- och bränsleinmatningssystem för biobränslen vid Värtaverkets idag koleldade kraftvärmeverk för produktion av värme. Åtgärden är uppdelad i två etapper, omfattande var och en av de två pannorna vid KVV6. Efter beslut om genomförande beräknas åtgärden kunna genomföras under en period på drygt 3 år för de båda etapperna. Dock sker beslut om genomförande individuellt för

etapperna. Dock sker beslut om genomförande individuellt för respektive etapp och är således helt fristående.

Miljöeffekter

- ? Minskning av användandet av fossila bränslen med 120 000 ton/år
- ? Minskade utsläpp av koldioxid från fossila bränslen med 360 000 ton/år
- ? En utgångspunkt för projektet är att den totala miljöbelastningen från Värtaverket inte ska öka på grund av omställningen till biobränslen

Sysselsättningseffekter

- ? Sysselsättning under programperioden: 800 årsarbeten
- ? Bestående sysselsättning: 420 årsarbeten under en tioårsperiod

Investering och Klimp-bidrag

- ? Investeringskostnaden beräknas uppgå till 348 mkr
- ? Hela beloppet, 348 mkr, är att betrakta som miljörelaterade merkostnader
- ? Bidragsandelen är 19 %, vilket innebär 67,05 mkr i sökt Klimp-bidrag

Projektperiod

2003 - 2006

Energieffektiva fastigheter

Värmeförsörjningen och elanvändningen i flerbostadshus och lokaler svarar för mer än hälften av stadens koldioxidutsläpp. Därför är det viktigt att stödja investeringar inom fastighetssektorn som leder till minskad specifik energiförbrukning och ökad användning av förnyelsebar energi.

Investerare/projektägare

- ? Projektägare: Stockholms stad, Näringslivskontoret
- ? Investeringarna görs av fastighetsägare i Stockholms stad

Syfte

- ? Minska den energirelaterade miljöbelastningen från medverkande fastigheter
- ? Sprida miljöteknik som tagits fram med stöd av NUTEK/Statens energimyndighet och pågående LIP samt utveckla ny teknik för att minska de energirelaterade utsläppen från fastigheter samt
- ? Sätta en ny miljömässigt hållbarare standard för energianvändning och övrig miljöbelastning i fastigheter vid nybyggnad.

Åtgärder

Stockholms näringslivskontor ska i samverkan med fastighetsägare, genom miljömärkning, gemensam upphandling och investeringsstöd stimulera fastighetsägare och byggherrar i Stockholm till investeringar som minskar den energirelaterade miljöbelastningen från flerbostadshus och lokaler. Följande åtgärder genomförs i projektet.

- ? Anpassning av i det pågående LIP utvecklade datorprogrammet Miljöbelastningsprofiler för miljömärkning
- ? Inventering av medverkande fastigheter och fastställande av åtgärdsförslag och krav för miljömärkning
- ? Gemensam upphandling och teknikupphandling
- ? Genomförande av åtgärder i fastigheterna
- ? Kontroll av åtgärdernas miljöeffekt
- ? Miljömärkning och utbetalning av investeringsstöd till fastighetsägare som genomfört åtgärder

Anknytning till övriga projekt inom Klimp

Projekten Företagens Miljödiplomering och Grönskande närsamhällen stödjer projektet genom information till fastighetsägare.

Miljöeffekter

Redovisning av minskad miljöbelastning

Uttag av ej Förnybar energi	Växthuseffekt CO2 ekv	Marknära ozonproduktion C2H2 ekv	Försurning Mol H+ ekv	Övergödning O2 ekv
42 400 MWh	13 600 Ton	4 530 g	470	290 g

Därtill beräknas projektet ha en positiv miljöeffekt på de nyproducerade lokaler och bostadsfastigheter som deltar i miljömärkningen.

Sysselsättningseffekter

- ? Sysselsättning under projektperioden 171 årsarbeten.
- ? 50 årsarbeten framöver.

Investering/Klimp-bidrag

- ? Investeringskostnaden beräknas uppgå till 300 mkr
- ? Den miljörelaterade merkostnaden uppgår till 120 mkr
- ? Bidragsandelen är 25 %, vilket innebär 30 mkr i Klimp-bidrag

Projektperiod

2003-2006

2. Trafik och kommunikation

De projekt som ingår i området Trafik och kommunikation är:

- ? Tankstationer för miljöbränslen,
- ? Inköp av miljöfordon,
- ? Mobilitetsinvesteringar.

Tankstationer för miljöbränslen

Idag finns det så många biogasfordon i Stockholm att efterfrågan på biogas ibland överstiger produktions- och distributionskapaciteten. Som en följd av detta körs Stockholms stads biogasfordon till 30% på biogas och till 70% på bensin. Tekniska problem med pumpar på tankstationerna leder också till tillfälliga stopp när ingen gas kan tankas. Brist på tankställena är ett hinder för företag att köpa miljöfordon, och otillräckligt kundunderlag gör det mindre intressant för oljebolagen att investera i nya tankstationer.

Investerare/projektägare

- ? Stockholms stad / Miljöförvaltningen
- ? Stockholm Vatten, drivmedelsdistributörer

Syftet

- ? Att öka tillgänglighet och driftsäkerhet för tankstationer med miljöbränslena biogas och etanol (E85) och få en ökad geografisk spridning av dessa i stockholmsregionen.

- ? Målet är att biogasfordonen ska köras med biogas till 50 % år 2004 och till 90 % år 2006.
- ? För etanolfordonen är målet att använda E85 till 85 % år 2004 och till 90 % år 2006.

Åtgärder

Totalt etableras fem nya tankstationer till och med år 2006, varav två för etanol och tre för biogas.

Anknytning till övriga projekt inom Klimp

Projektet stöttas genom informationsinsatserna i Företagens Miljödiplomering, Grönskande närsamhällen och Mobilitetskontoret. Kopplingar finns även till projekten Inköp av miljöfordon.

Miljöeffekter

De miljöeffekter som uppnås med fler tankstationer för biogas och E85 är att andelen miljöfordon kan öka och att de till större del körs på miljöbränsle. De fordonsrelaterade miljökonsekvenserna redovisas under projektet Inköp av miljöfordon.

Minimering av CO₂ : 702 ton

Sysselsättningseffekter

- ? Sysselsättning under programperioden: 7 årsarbeten
- ? Bestående sysselsättning: 10 årsarbeten.

Investering och Klimp-bidrag

- ? Investeringskostnaden beräknas uppgå till 6,0 mkr
- ? Den miljörelaterade merkostnaden uppgår till 6,0 mkr, dvs hela kostnaden
- ? Bidragsandelen är 30 %, vilket innebär 1,8 mkr i Klimp-bidrag

Projektperiod

2003-2006

Inköp av miljöfordon

Företagen svarar för ca 70% av nybilsinköpen i Stockholm. Projektet *Miljöbilar i Stockholm* har under det senaste året byggt upp kontakter och inlett samarbete med

företag som kör miljöbilar eller är intresserade av att införskaffa miljöbilar. Den mångåriga erfarenhet som finns från drift av stadens egna miljöbilar, i dagsläget ca 600 stycken, bör även spridas till näringslivet. En marknadsundersökning, som gjorts av Miljöförvaltningen, visar på ett stort intresse från företagen i Stockholm att medverka till en bättre miljö genom att ersätta befintliga bilar med miljöfordon.

Projektägare/investerare

- ? Projektägare: Stockholms stad / Miljöförvaltningen
- ? Investerare: Näringsliv i Stockholm

Syfte

- ? 2 000 nya miljöfordon i drift i Stockholm år 2005
- ? Totalt 5 000 miljöfordon i drift i regionen år 2005

Åtgärder

- ? Administrera bidrag till investeringar i miljöfordon inom företag och organisationer
- ? Informationsinsatser till näringslivet

Miljöeffekter

Minskning av årsvis miljöbelastning efter genomförande

CO₂	NO_x	Partiklar
1 405 ton	30 000 kg	700 kg

Anknytning till övriga projekt inom Klimp

Gemensam upphandling av miljöfordon görs i samverkan med Mobilitetskontoret, som även stödjer informationsinsatser kring miljöfordon. Företagens Miljöcenter kommer att bidra till informationsspridning och marknadsföring av miljöfordonsprojektet.

Kopplingar finns även till projekten Ökad biogasproduktion och Tankstationer för miljöbränsle.

Sysselsättningseffekter

- ? Sysselsättning under programperioden: 25 personår
- ? Bestående sysselsättning: 25 personår

Investering och Klimp-bidrag

- ? Investeringskostnad: 123,5 mkr
- ? Miljörelaterad merkostnad: 16,9 mkr
- ? Bidragsandelen är 30 %, vilket innebär 5,1 mkr i Klimp-bidrag

Projektperiod

2003-2006

Mobilitetsinvesteringar

Transporter av gods och personer uppfyller viktiga ekonomiska och sociala värden för individen, näringslivet och för samhället i stort. För att stödja arbetet med att öka transport- och kommunikationssektorns effektivitet och minska dess miljöpåverkan inrättas ett Mobilitetskontor. Kontoret ska även främja miljöförbättrande teknik och system inom transportområdet.

Investerare/projektägare

Projektägare: Stockholms stad / Näringslivskontoret

Investerare: Näringslivet och andra aktörer med rådighet inom området trafik/kommunikation såsom t.ex. Stockholms gatu- och fastighetskontor.

Syfte

Att genom utvecklings- och demonstrationsbidrag i kombination med upphandlingsstöd åstadkomma investeringar som leder till ökad effektivitet och minskad miljöbelastning från stadens trafik/kommunikationssystem.

Åtgärder

- ? Inrättande av logistikcentra inklusive upphandling och utveckling av logistiksystem för omlastning och miljöanpassad leverans
- ? Stöd till upphandling av teknik och system för effektivare kommunikations- och trafiklösningar
- ? Stöd till extraordinära investeringar i cykelinfrastruktur

Anknytning till övriga projekt i ansökan

Mobilitetsinvesteringar stöts av informationsprojektet Mobilitetskontor och av Företagens Miljöcenter.

Miljöeffekter

En summering av de positiva miljöeffekterna av mobilitetskontorets investeringsverksamhet ger:

Energiförbrukning	CO2	NOx
MWh	ton	kg
4560	1 400	2 420

Sysselsättningseffekter

- ? Sysselsättning under programperioden 130 personår
- ? Bestående sysselsättning 10 personår

Investeringar/Klimp-bidrag

- ? Investeringskostnad: 78,25 mkr
- ? Miljörelaterad merkostnad: 67 mkr
- ? Bidragsandelen är 26 %, vilket innebär 17,75 mkr i Klimp-bidrag

Projektperiod

2003 - 2006

III.Administration

Ansvar för investeringsprogrammets genomförande och måluppfyllelse åvilar staden, som svarar för övergripande administration, uppföljning och avrapportering till regeringen för de medel som beviljas.

Investerare/projektägare

Stockholms stad; Näringslivskontoret

Syfte

- ? Administrationen syftar till styra programmet så att optimal samordning sker mellan projekten
- ? Att svara för uppföljning och rapportering av det samlade programmet

Åtgärder

- ? Projektsamordning
- ? Kontroll och uppföljning
- ? Ekonomisk administration

Sysselsättningseffekter

Sysselsättning under programperioden: 6 personår

Kostnader och Klimp-bidrag

- ? Den sammanlagda kostnaden för den centrala administrationen beräknas uppgå till 4,0 mkr för hela programperioden.

Projektperiod

- ? Insatserna för administrationen avser i första hand programperioden, dvs juli 2003 - juli 2006
- ? För uppföljning, utvärdering och avrapportering kommer ytterligare ca sex månader att erfordras, dvs fram till årsskiftet 2006/2007.

Konkurrensbedömning

Med hänsyn till Klimp-förordningens bestämmelser rörande konkurrenspåverkan har staden gjort en konkurrensbedömning av förestående ansökan. För varje projekt som ingår i programmet har en analys gjorts om det föreslagna statliga stödet kan komma att snedvrider konkurrensen mellan företag. Analysen har utgått ifrån en bedömning av stödets inverkan på de mottagande företagens konkurrenskraft inom den marknad som företagen verkar.

En stor del av bidragen inom programmet avser stöd som berör stadens egna förvaltningar och bolag inom icke konkurrensutsatta verksamheter såsom t.ex. kommunal information och infrastruktur inom fjärrvärme,. All upphandling av produkter och tjänster med anledning av investeringsstödet inom dessa organisationer görs i enlighet med LOU, varför sådant stöd måste betraktas som konkurrensneutralt.

I informationsinsatserna som riktas till skolungdom, allmänhet och näringsliv beaktas strikt konkurrensneutralitet. Informationen är inte företagsspecifik och tar inga ovidkommande hänsyn.

Inte heller i de fall bidraget är riktat mot vinstdrivande verksamheter kan en snedvridande påverkan på konkurrensen anses föreligga. Möjligheten att söka och få stöd är i projekten öppen för alla som är intresserade inom det geografiska området (Stockholms stad). I samtliga projekt är grundförutsättningen den att investeringarna innebär merkostnader som inte går att motivera ur ett kortsiktigt vinstperspektiv. De

merkostnader som inte går att motivera ur ett kortsiktigt vinstperspektiv. De investeringar som stöds inom programmet ger investeraren i vissa fall lägre driftskostnader men innebär samtidigt oftast ett högre risktagande. Då stödet till vinstdrivande verksamhet inom programmet dessutom endast täcker maximalt 30% av den miljörelaterade merkostnaden, bedöms det inte kunna ge bidragsmottagare någon konkurrensfördel mot andra företag inom de aktuella marknaderna. De bedömningsgrunder som tillämpas av staden vid vidarebefordran av stöd är därtill strikt inriktade mot kvaliteten i produkten eller funktionen och tar inga andra ovidkommande hänsyn.

Mot bakgrund av detta kan konstateras att någon snedvridande påverkan på konkurrensen inte enligt stadens bedömning föreligger.
